

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016–2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bohuslava Zrůbková

Státní rozpočet České republiky

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. JUDr. Zdeněk Fiala, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2016–2019

BACHELOR THESIS

Bohuslava Zrůbková

State budget of the Czech Republic

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. JUDr. Zdeněk Fiala, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 10. 2. 2019

Bohuslava Zrůbková

Anotace

Bakalářská práce se zabývá státním rozpočtem České republiky. V teoretické části analyzuje proces tvorby státního rozpočtu a jeho fáze, podstatu funkcí a zásad státního rozpočtu, charakterizuje etapy státního rozpočtu a zaměřuje pozornost na jeho základní složky, kterými jsou příjmy a výdaje. Praktická část na základě porovnání analyzuje výsledky hospodaření státního rozpočtu od roku 2008 do roku 2018 a komentuje výši schodku státního rozpočtu v souvislosti s ekonomickým vývojem.

Klíčová slova

příjmy státního rozpočtu, rozpočtové zásady, rozpočtový proces, schodek státního rozpočtu, státní rozpočet České republiky, výdaje státního rozpočtu

Annotation

The Bachelor Thesis deals with the Czech Republic's governmental budget. The theoretical part analyzes the creation process of the budget and its phases as well as its essential functions and principles. The thesis further describes the budget stages and focuses on its basic components - revenues and expenditures. The practical part analyzes the state budget's management by comparing the financial results of 2008 to 2018 and comments on the budget deficit related to economic developments.

Key words

budget principles, budget process, government budget deficit, government budget expenditures, government budget of the Czech Republic, government budget revenues

OBSAH

ÚVOD	8
1 Z HISTORIE STÁTNÍCH ROZPOČTŮ	9
2 ZÁKLADNÍ POJMY ROZPOČTOVÉHO PROCESU.....	11
3 ROZPOČTOVÝ PROCES	13
3.1 Sestavování návrhu státního rozpočtu	13
3.2 Projednávání a schvalování ústředního rozpočtu	14
3.3 Realizace státního rozpočtu	16
3.4 Kontrola plnění rozpočtu	17
4 STÁTNÍ ROZPOČET - JEHO FUNKCE A ZÁSADY	18
4.1 Funkce státního rozpočtu.....	18
4.2 Zásady státního rozpočtu	19
5 ZÁKLADNÍ SLOŽKY STÁTNÍHO ROZPOČTU	21
5.1 Příjmy státního rozpočtu.....	22
5.1.1 Členění příjmů	22
5.1.2 Daňové příjmy	23
5.1.3 Pojistné na sociální zabezpečení.....	26
5.1.4 Ostatní příjmy státního rozpočtu.....	26
5.2 Výdaje státního rozpočtu	26
5.2.1 Výdaje státního rozpočtu - členění	27
5.2.2 Transferové platby	28
5.2.3 Vládní výdaje.....	29
6 DRUHY ROZPOČTŮ	33
6.1 Rozpočet vyrovnaný	33
6.2 Rozpočet přebytkový.....	33

6.3	Rozpočet schodkový.....	34
6.3.1	Typy schodkového rozpočtu.....	35
6.3.2	Státní, vládní a veřejný dluh.....	35
7	PLNĚNÍ ROZPOČTU A STÁTNÍ ZÁVĚREČNÝ ÚČET.....	37
7.1	Plnění rozpočtu.....	37
7.1.1	Principy 3E.....	38
7.2	Státní závěrečný účet.....	39
8	ANALÝZA BILANCÍ STÁTNÍCH ROZPOČTŮ ČR.....	41
8.1	Ekonomický vývoj po roce 1989.....	41
8.2	Bilance rozpočtů ČR od roku 2008 do 2018.....	42
8.2.1	Rozpočtový rok 2008.....	42
8.2.2	Rozpočtový rok 2009.....	42
8.2.3	Rozpočtový rok 2010.....	43
8.2.4	Rozpočtový rok 2011.....	43
8.2.5	Rozpočtový rok 2012.....	44
8.2.6	Rozpočtový rok 2013.....	44
8.2.7	Rozpočtový rok 2014.....	45
8.2.8	Rozpočtový rok 2015.....	45
8.2.9	Rozpočtový rok 2016.....	46
8.2.10	Rozpočtový rok 2017.....	46
8.2.11	Rozpočtový rok 2018.....	47
	ZÁVĚR.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50
	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	54

ÚVOD

Tématem předkládané bakalářské práce je státní rozpočet České republiky. Je to téma, které se opakovaně zmiňuje, je přítomné v každodenním životě moderní společnosti a zůstává kontinuálně předmětem mnoha diskuzí, někdy i velmi bouřlivých, vždy v souvislosti s ekonomickou situací, ať v době ekonomicky příznivé a stabilní, tak v hospodářské recesi.

Cílem této práce je charakterizovat jednotlivé části státního rozpočtu objasnit základní související pojmy a analyzovat proces tvorby státního rozpočtu. Práce je složena ze dvou částí, teoretické části a praktické části. První teoretická část se krátce věnuje rozpočtu z historického pohledu, dále zaměřuje pozornost na základní pojmy a tvorbu rozpočtového procesu, charakterizuje jeho etapy a analyzuje funkce a zásady, které státní rozpočet využívá. Je zde věnována pozornost základním složkám státního rozpočtu, tedy příjmům a výdajům. Definovány jsou možné výsledky hospodaření státu a jsou charakterizovány druhy rozpočtů. Praktická část práce analyzuje výsledky hospodaření České republiky v posledních deseti letech, od roku 2008 do roku 2018 a porovnává předpokládaný, zákonem schválený státní rozpočet na příslušný kalendářní rok a skutečný stav výsledků hospodaření. Výsledky jsou porovnávány ze získaných zveřejněných závěrečných dat hospodaření České republiky z jednotlivých let.

Státní rozpočet je nejdůležitější veřejný finanční plán, který zajišťuje plnění ekonomických, sociálních a politických funkcí státu. Je klíčovou součástí veřejných rozpočtů a slouží k zajišťování fungování veřejného sektoru. Příprava rozpočtového plánu bývá opakovaně předmětem polemik, politických bojů a bouřlivých diskuzí. Většina z nás si pod státním rozpočtem vybaví diskuse v závěru roku, kdy poslanci, ministři vlády a špičky politické scény určují, kam budou rozděleny peníze od daňových poplatníků v následujícím roce. Samotná příprava a sestavování rozpočtu není nijak jednoduchá záležitost, jak by se mohlo mnohým zdát, proto se jeho sestavováním nemůže zabývat kdokoli neznalý příslušných zákonů, nikdo kdo nezná problematiku rozpočtování a komu chybí politický um i potenciál. Potřebná je samozřejmě i patřičná hlasovací síla v Poslanecké sněmovně ČR.

1 Z HISTORIE STÁTNÍCH ROZPOČTŮ

Stopy rozpočtového hospodaření najdeme už ve starověké historii. Ve starověkých státech docházelo k postupnému přechodu od naturálního hospodářství k hospodářství peněžitému. Vybrané prostředky se poté používaly bez časového omezení pro konkrétní účely. V dobách starověkého Řecka se začal rozpočet upravovat prvními právními předpisy a prostředky vybrané od poddaných sloužily k zabezpečení výdajů tehdejších panovníků.

K dalším vývojovým změnám v rozpočtovém hospodaření došlo za doby feudalismu, kdy bylo hospodaření založeno na principu značně roztržštěných účelových fondů a na sklonku období feudálního zřízení se státní hospodářství oddělilo od soukromého hospodářství panovníka. S nástupem průmyslového kapitálu převládala snaha získat vliv na finance státu a zamezit vysokým nákladům na panovníkův dvůr. Státní hospodářství bylo však málo přehledné a stále roztržštěné¹.

Na území Rakouska - Uherska platily až do jeho rozpadu říšské právní předpisy a sestavení prvního státního rozpočtu se zde datuje k roku 1766. Šlo o přípravu k dosažení určité pokladní jednoty².

Nově vzniklé samostatné Československo v říjnu roku 1918 schválilo první státní rozpočet v polovině roku 1919 a rozpočtové období bylo shodně určeno s kalendářním rokem³. Tomuto rozpočtu předcházela provizorní, půlroční rozpočet z prosince 1918⁴. Obecné ustanovení o státním rozpočtu nového státu bylo zakotveno v Československé ústavě z roku 1920⁵. Svoji funkci tyto první státní rozpočty neplnily tak, jak ji známe dnes. Byly určeny především k zabezpečení fungování státního aparátu. Význam státního rozpočtu postupně narůstal, po světové hospodářské krizi v letech 1929 až 1933

¹ PAVLÁSEK, V. a H. KUNEŠOVÁ. *Veřejné finance*. Plzeň: Nava, 2007. ISBN 978-80-7211-263-0.

² PAVLÁSEK V. a P. HEJDUKOVÁ, *Veřejné finance a daně v České republice*. Plzeň: Nava, 2010. ISBN 978-80-7211-360-6.

³ MARKOVÁ, H. a R. BOHÁČ. *Rozpočtové právo*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7179-598-8.

⁴ Zákon č. 95/1918 Sb. ze dne 20. prosince 1918: Zákon o vedení státního hospodářství od 1. ledna do 30. června 1919. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého*, ročník 1918, částka 17.

⁵ Zákon č. 121/1920 Sb. ze dne 29. února 1920: Zákon, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1920, částka 26.

začal sloužit i k uskutečňování sociální politiky a svým pojetím začal nabývat podoby dnešního státního rozpočtu.

Po skončení druhé světové války se v roce 1945 hospodařilo bez schváleného rozpočtu a nový rozpočet byl projednán až na rok 1946. Československé státní rozpočty byly po druhé světové válce nepříznivě poznamenány komunistickým zřízením a socialistickým hospodářstvím s určenými pětiletými státními plány, od kterých nebylo možné se odchýlit.

Základní principy státního rozpočtu v dnešní podobě byly zakotveny po roce 1989 do nové ústavy, po návratu České republiky k demokracii. V dalších letech byly přijaty nové právní předpisy, které upravovaly v souladu se stávající ekonomickou situací a zásadami evropského práva i státní rozpočet⁶.

⁶ ČERVENKA M., *Soustava veřejných rozpočtů*, 1. vydání, Praha, Nakladatelství Leges, 2009, s. 12-14. ISBN: 978-80-87212-11-0.

2 ZÁKLADNÍ POJMY ROZPOČTOVÉHO PROCESU

V běžném denním životě i v hospodářském procesu se opakovaně setkáváme s pojmy, jako jsou peníze, peněžní prostředky, finance, finanční vztahy⁷. Český stát, stejně jako jiné státy, má řadu úkolů a funkcí, které musí plnit pro svoje fungování. Aby mohly být příslušné úkoly a funkce plněny, je třeba zajistit jejich financování. Proto stát ke svému fungování potřebuje finanční zdroje. Tyto prostředky se označují jako veřejné finance, jinak také rozpočty. Prostřednictvím veřejných financí je pak na různých úrovních státní správy zajišťován chod a funkce státu.

V České republice je soustava státního rozpočtu tvořena ústředním státním rozpočtem, za který je zodpovědná vláda. Ústřední státní rozpočet je dále dělen do jednotlivých kapitol státního rozpočtu, kde je za každou kapitolu odpovědný správce kapitoly. Každá kapitola vyjadřuje okruh působnosti a odpovědnosti ústředních orgánů státní správy. Součástí státního rozpočtu tvoří i rozpočty územních samospráv, to jsou takzvané územní rozpočty a posledními částmi rozpočtu jsou státní fondy, účelové fondy a státní pojistné fondy⁸. Soustava státního rozpočtu ČR se řídí zákonem č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech, který upravuje jeho tvorbu, funkci a obsah⁹.

Zákon upravuje státní rozpočet jako soubor propojených finančních vztahů, díky kterým jsou zajišťovány funkce státu. Základními jednotkami finančních vztahů jsou příjmy a výdaje státního rozpočtu.

Ačkoli můžeme státní rozpočet definovat jako podrobný plán hospodaření, který se shoduje s kalendářním rokem, jeho určení vychází ze střednědobého výhledu. Rozpočtový střednědobý výhled je nástroj k plánování na delší budoucí časové období, nejčastěji na tři roky až pět let. Definuje očekávané příjmy a odhadované výdaje státního rozpočtu na jednotlivé budoucí roky¹⁰. Státní rozpočet je v předstihu

⁷ BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

⁸ STRECKOVÁ, Y. a I. MALÝ. *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. Business books (Computer Press). ISBN 80-7226-112-6.

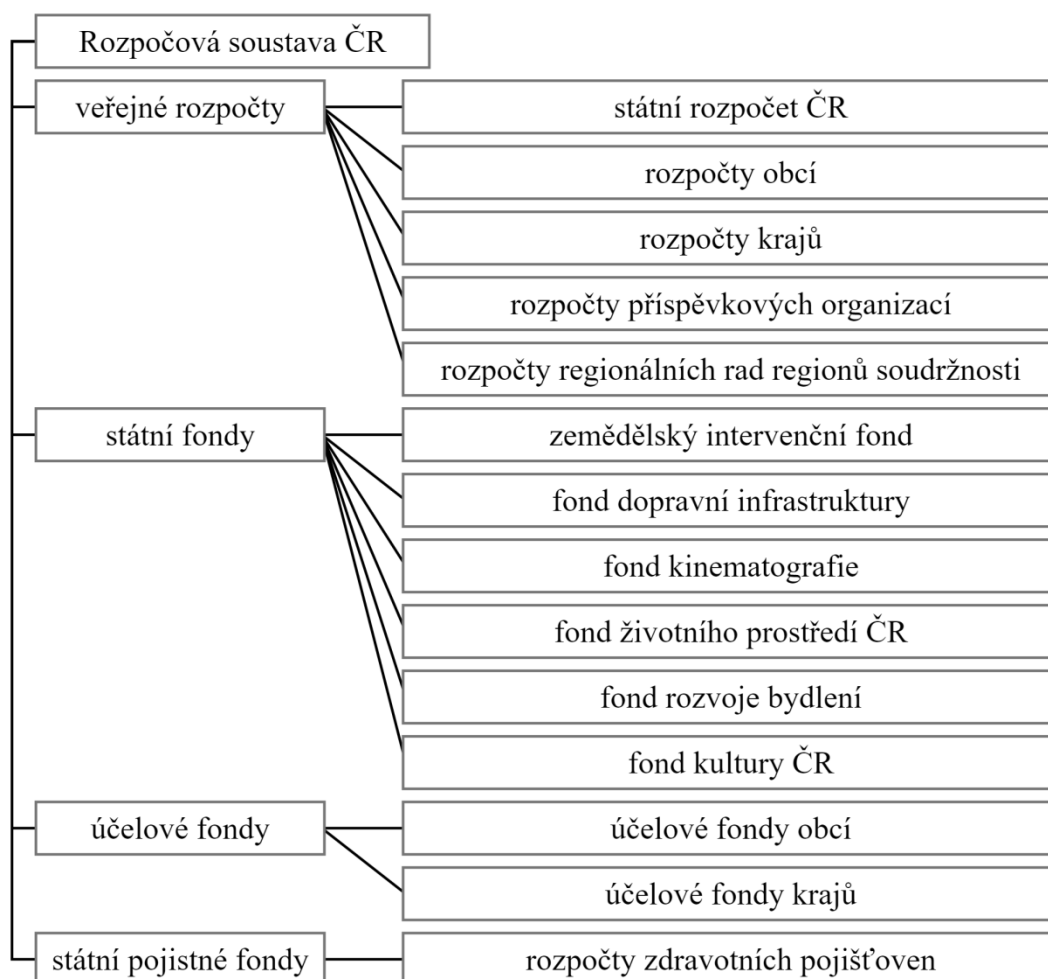
⁹ HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.

¹⁰ BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 127-128. ISBN 978-80-7400-440-7.

připravován v předchozím kalendářním roce a začíná formou návrhu. Přípravu návrhu má v kompetenci Ministerstvo financí společně se správci jednotlivých kapitol a s dalšími orgány a institucemi, které se na přípravě návrhu podílejí. Připravený návrh Ministerstvo financí předkládá vládě. Jedná se o budoucí finanční plán státu, který po schválení v Poslanecké sněmovně nabírá povahu zákona.

Státní rozpočet používá pro kontrolu svého hospodaření rozpočtovou skladbu, která třídí příjmy a výdaje z různých hledisek, a to podle předpisu Ministerstva financí k rozpočtovým pravidlům.

Obrázek 1: Schéma rozpočtové soustavy ČR

Zdroj¹¹

¹¹ STRECKOVÁ, Y. a I. MALÝ. *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. Business books (Computer Press). ISBN 80-7226-112-6. Upraveno autorkou práce - vlastní zpracování.

3 ROZPOČTOVÝ PROCES

Rozpočtový proces je postup platný pro sestavování, projednávání, schvalování, plnění a kontrolu plnění veřejných rozpočtů¹². Jedná se o specifický způsob řízení, který má své příslušné etapy. Je souborem činností, které jsou v jednotlivých fázích finančního plánování uskutečňovány k budoucímu zajištění výkonu správy věcí veřejných a poskytovaných veřejných služeb. Do procesu rozpočtu, kromě jeho přípravy, návrhu, sestavování a schvalování, patří rovněž jeho reálné uskutečňování a plnění v příslušném rozpočtovém roce a po jeho skončení následná kontrola hospodaření s prostředky státního rozpočtu.

3.1 Sestavování návrhu státního rozpočtu

Přípravou návrhu státního rozpočtu je pověřeno Ministerstvo financí České republiky. S přípravou začíná zpravidla šest měsíců před začátkem nového rozpočtového období. Jedná se o nejsložitější etapu rozpočtového procesu, má-li být připravený rozpočet reálným finančním plánem¹³. Východiskem pro vypracování návrhu by mělo být jednoznačné určení budoucích finančních záměrů a cílů hospodářské politiky státu a předpokládaný ekonomický vývoj národního hospodářství. Při sestavování návrhu se vychází ze schváleného střednědobého výhledu, z výsledků hospodaření v předchozím rozpočtovém roce a také z přijatých požadavků jednotlivých rezortů v reakci na aktuální ekonomický vývoj a situaci. Příprava návrhu se i přes mnohé legislativní změny přijaté v posledních letech uskutečňuje prostřednictvím takzvaného nabídkového přístupu k tvorbě rozpočtu. V praxi nabídkový přístup znamená, že jednotliví správci kapitol státního rozpočtu připravují návrh na základě loňského rozpočtu s přihlédnutím k aktuálním změnám a potřebám. Výhodou tohoto přístupu je jeho relativní jednoduchost¹⁴. Jiným typem přípravy je poptávkový přístup,

¹² MARKOVÁ, H. a R. BOHÁČ. *Rozpočtové právo*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy mezioborové učebnice. s. 188. ISBN 978-80-7179-598-8.

¹³ PEKOVÁ, J., J. PILNÝ a M. JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. s. 247. ISBN 978-80-7357-351-5.

¹⁴ HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 181. ISBN 978-80-7357-497-0.

ve kterém jednotlivé instituce nenabízejí do návrhu své programy, ale je sestavován na základě veřejného zájmu a identifikace aktuálních potřeb společnosti.

Návrh státního rozpočtu je připravován společně se střednědobým výhledem, obsahuje očekávané příjmy a výdaje státního rozpočtu a státních fondů na jednotlivá léta, na která je sestavován, a to v členění podle rozpočtové skladby, a předpoklady a záměry, na základě nichž se tyto příjmy a výdaje očekávají¹⁵. Práce na sestavení střednědobého výhledu i návrhu státního rozpočtu na následující rok řídí Ministerstvo financí a samotná příprava je zahájena ve druhé polovině předcházejícího roku. Ministerstvo financí sestavený návrh předkládá v předepsaném termínu, nejpozději do 31. srpna kalendářního roku, ke schválení vládě. Vláda předložený návrh budoucího rozpočtu i střednědobého výhledu projednává ve svých výborech. Aby byla dodržena časová kontinuita podle platné legislativy, měla by vláda návrh schválit nejpozději do 30. září kalendářního roku a předložit jej Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Postupy a jednotlivé termíny projednávání a schvalování státního rozpočtu jsou stanoveny právními předpisy, proto tento proces vyžaduje delší časový úsek.

3.2 Projednávání a schvalování ústředního rozpočtu

Přípravu a schvalování státního rozpočtu, jakož i jeho legislativní implementaci upravuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů¹⁶. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky rozhoduje o přijetí či nepřijetí návrhu zákona o státním rozpočtu na následující kalendářní rok. K připravenému návrhu se přikládají tak zvané rozpočtové dokumentace, dokumenty, které detailněji popisují záměry obsažené v návrhu. Dobře připravená a zpracovaná důvodová zpráva hraje při schvalování návrhu důležitou roli. Předložený návrh zákona o státním rozpočtu schvaluje Poslanecká sněmovna ve třech čteních.

¹⁵ *Rozpočet a financování: obce, kraje, hl. město Praha, organizační složky státu, příspěvkové organizace, svazky obcí: novelizovaná rozpočtová pravidla, velká novela vyhlášky o rozpočtové skladbě: redakční uzávěrka...* Ostrava: Sagit, 2006-. ÚZ 1251. ISBN 978-80-7488-284-5.

¹⁶ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

První čtení návrhu se věnuje základním údajům navrhovaného rozpočtu. Poslanci projednávají v obecné rozpravě výši příjmů a výdajů státního rozpočtu, saldo a způsob jeho vypořádání a celkový vztah ústředního rozpočtu k dílčím rozpočtům vyšších územních samosprávných celků a rozsah zmocnění výkonných orgánů. V prvním čtení může Poslanecká sněmovna buď schválit návrh státního rozpočtu, nebo ho nepřijmout a vrátit vládě k doplnění a provedení změn. K tomu stanoví termín pro jejich zapracování a předložení doplněného návrhu. Pokud Poslanecká sněmovna základní údaje (celkové plánované příjmy, výdaje, saldo a způsob jeho vypořádání, celkový vztah k rozpočtům územních samosprávných celků, rozsah zmocnění pro vládu a ministra financí) schválí, nelze již během dalšího projednávání tyto údaje měnit¹⁷.

Pokud Poslanecká sněmovna v prvním čtení schválí návrh zákona o státním rozpočtu, ve druhém čtení se koná podrobná rozprava nad jednotlivými navrhovanými body. Ve druhém čtení mohou být rovněž předkládány pozměňovací návrhy, které s návrhem zákona o státním rozpočtu souvisejí.

Třetí čtení je tak zvaná rozprava k návrhu zákona. V této fázi lze navrhopvat pouze opravy legislativně technických a pravopisných chyb v návrhu. Poslanecká sněmovna ve třetím čtení hlasuje jednotlivě o pozměňovacích návrzích a na závěr o vyslovení souhlasu s celým návrhem zákona o státním rozpočtu. Po schválení se návrh stává rozpočtovým zákonem. Následně je zákon předložen k podpisu prezidentu republiky a je vydán ve Sbírce zákonů České republiky.

Pokud se nepodaří návrh rozpočtu schválit do začátku rozpočtového roku, hospodaří se v novém kalendářním roce podle rozpočtového provizoria. Pravidla rozpočtového provizoria státního rozpočtu jsou dána zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Do nabytí účinnosti schváleného zákona o státním rozpočtu uvolňuje v rozpočtovém provizoriu Ministerstvo financí jednotlivým kapitolám výdaje do výše jedné dvanáctiny celkové roční částky hospodaření předchozího roku v každém měsíci provizoria. Výdaje i příjmy uskutečněné v rozpočtovém provizoriu se po nabytí účinnosti zákona o státním rozpočtu stávají příjmy a výdaji nového zákona pro rozpočtový rok. Rozpočtové provizorium je varianta řízení státních financí pouze

¹⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

dočasná, ekonomicky nákladnější a nevýhodná. Většinou představuje skutečnost stejného časového období minulého rozpočtového roku a jsou hrazeny pouze nutné běžné výdaje, aby nebyla zcela ochromena ekonomika země. Neschválený státní rozpočet a stav rozpočtového provizoria není žádoucí a může mít negativní vliv na důvěru úřadující vládě.

3.3 Realizace státního rozpočtu

Fáze realizace státního rozpočtu začíná vlastním hospodařením podle sestaveného rozpočtu od 1. ledna aktuálního roku. Za zajištění příjmové části rozpočtu zodpovídá Ministerstvo financí, které k tomu využívá své organizace, zejména Generální finanční ředitelství Finanční správy České republiky, její úřady a pracoviště a Generální ředitelství cel celní správy České republiky. Za výdajovou část rozpočtu zodpovídají jednotliví správci kapitol, podle kterých je rozpočet členěn. Rozpočtové prostředky mohou být používány pouze k předem daným účelům, na které byly určeny. Jedná se především o čerpání na krytí nezbytných potřeb, na opatření zakládající se na právních předpisech a k zajištění chodu orgánu či organizace¹⁸. Realizační fáze rozpočtu spočívá ve výběru všech příjmů (daně, cla, poplatky) a zároveň ve vyplácení všech naplánovaných výdajů rozpočtu (sociální dávky, investice, prostředky na zajištění chodu veřejné správy apod.).

Příjmy a výdaje zpravidla během roku nejsou a nebývají shodné, ani vyrovnané, rozhodující je jejich výsledný stav na konci rozpočtového roku, který je shodný s rokem kalendářním. Za plnění státního rozpočtu odpovídá vláda, která Poslanecké sněmovně následně předkládá hodnocení plnění státního rozpočtu. Ministerstvo financí během rozpočtového roku monitoruje plnění příjmů a výdajů a zveřejňuje zprávy o plnění po uplynutí určitých časových úseků, měsíců, čtvrtletí a pololetí. Důležitým zdrojem informací při monitoringu plnění rozpočtu jsou různé výstupy a finanční výkazy jednotlivých organizačních složek státu a správců kapitol.

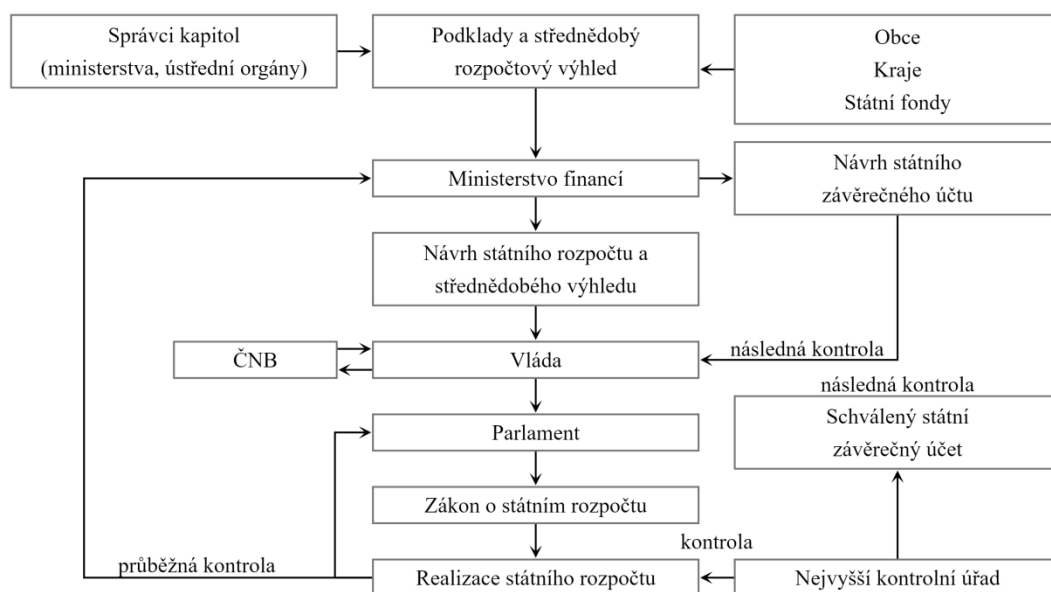
¹⁸ BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 140. ISBN 978-80-7400-440-7.

3.4 Kontrola plnění rozpočtu

Po skončení rozpočtového roku je plnění rozpočtu vyhodnoceno Ministerstvem financí ve spolupráci se správci kapitol, územními samosprávami a dalšími orgány. Vyhodnocení plnění je zveřejněno v dokumentu zvaném Státní závěrečný účet, se kterým je nejpozději do 30. dubna následujícího roku seznámena Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Jakmile Poslanecká sněmovna vezme Státní závěrečný účet na vědomí, je Ministerstvo financí povinno ho zveřejnit v elektronické podobě.

Nejdůležitějším a dlouhodobým faktorem, který ovlivňuje výši veřejných příjmů a výdajů je stav vnitřní ekonomiky státu. Odchýlení od plánované bilance příjmů a výdajů mohou náhle i prudce ovlivnit neočekávané mimořádné ekonomické a světové události, nebo dopady negativních přírodních vlivů.

Obrázek 2: Schéma rozpočtového procesu

Zdroj:¹⁹

¹⁹ VYBÍHAL V. *Veřejné finance*. [online]. © DocPlayer.cz [cit 07.02.2019]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/3256813-Verejne-finance-prof-ing-vaclav-vybihal-csc.html>. Upraveno autorkou práce - vlastní zpracování.

4 STÁTNÍ ROZPOČET - JEHO FUNKCE A ZÁSADY

Státní rozpočet je stěžejním článkem veřejné rozpočtové soustavy. Je to centralizovaný fond peněžních prostředků, soustředěných do působnosti státu. Ekonomický účel státního rozpočtu lze demonstrovat na vztahu shromažďování peněžních prostředků a jejich přerozdělování. Je zároveň právní normou, na které se usnesl zákonodárny sbor, proto i opravňuje výkonnou moc k výběru příjmů, uskutečňování výdajů, a to včetně kontroly a vedení státního sektoru hospodářství na základě závazných principů²⁰ Všechny ostatní veřejné rozpočty jsou víceméně na státním rozpočtu finančně závislé²¹.

4.1 Funkce státního rozpočtu

Podstatu a význam veřejného rozpočtu můžeme spatřit v jeho ekonomických funkcích, které je nutné posuzovat jednotně, nikoli odděleně. Všechny funkce jsou realizovány v rámci veřejných financí a jedná se o tyto tři důležité funkce.

Alokační funkce je funkcí nejstarší a v podstatě tradiční. Státní rozpočet jejím prostřednictvím rozděluje prostředky s cílem zajistit efektivní plnění funkcí státu, stát financuje a zabezpečuje pro občany různé veřejné statky, které se rozhodla ze sociálních nebo politických důvodů bezplatně či za částečnou cenu, než odpovídá nákladům, poskytovat obyvatelstvu, např. obrana země, veřejná správa, školství, ochrana a tvorba životního prostředí... Základním zdrojem pro úhradu takových statků jsou daně.

Redistribuční funkce spočívá v přerozdělování primárních příjmů (důchodů) ekonomických subjektů, které vytváří trh. Jejím cílem je zmírnění důchodových a majetkových nerovností ve společnosti. Rozsah rozpočtové redistribuce závisí na orientaci vlády, jejím důrazu na osobní odpovědnost nebo naopak na společenskou

²⁰ HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 170. ISBN 978-80-7357-497-0.

²¹ MARKOVÁ, H. a R. BOHÁČ. *Rozpočtové právo*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy mezioborové učebnice. s. 92. ISBN 978-80-7179-598-8.

solidaritě²². Přímá redistribuce je zajišťována prostřednictvím adresných transferů jednotlivcům, rodinám s nízkými příjmy apod.

Stabilizační funkce usiluje nastavením příjmů a výdajů o stabilní vývoj ekonomiky²³. Je založena na aktivním zasahování státu do fungování hospodářského mechanismu. Jde však o velmi komplikovaný proces, vyžadující mnohá ekonomická rozhodnutí založená na předchozích zkušenostech tržního mechanismu.

4.2 Zásady státního rozpočtu

Rozpočtové zásady lze v nejobecnějším vyjádření charakterizovat jako historicky ověřené a praxí prověřené poznatky a požadavky, jejichž uplatňování je důležitou podmínkou řádného fungování státního rozpočtu²⁴. V rozpočtovém procesu a zejména ve fázi jeho plnění jsou proto uplatňovány následující rozpočtové zásady.

Zásada jednotnosti určuje, že všechny finanční příjmy a výdaje státu mají být soustředěny v jediném centrálním státním rozpočtu a mají být ústředně účtovány.

Zásada úplnosti vyžaduje, aby všechny příjmy a výdaje státního rozpočtu obsahovaly všechny finanční operace vlády a centrálních institucí, aby všechny příjmy a výdaje byly zachyceny v úplných částkách bez kompenzací.

Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu zabezpečuje pravidelnou parlamentní kontrolu. Podle této zásady se rozpočet sestavuje každoročně, protože jednoroční období umožňuje lepší přehled o struktuře výdajů a příjmů.

Zásada publicity označovaná také jako zásada zveřejňování státního rozpočtu má zabránit tajnému hospodaření, veřejnost má možnost seznamovat se s finančním plánem již při projednávání v parlamentu a následně ve zveřejněné podobě ve Sbírce zákonů.

Zásada reálnosti a pravdivosti souvisí s kvalitou odhadů rozpočtových příjmů i výdajů, zabraňuje zkreslování údajů v rozpočtu a úhradám v rozpočtu nezajištěných.

²² URBAN, J. *Teorie národního hospodářství*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-724-9.

²³ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-59-8.

²⁴ GRŮŇ, Ľ. *Finanční právo a jeho instituty*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2009. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-745-4.

Zásada vyrovnanosti je základní zásadou a jde o tak zvané zlaté pravidlo rozpočtové politiky. Vyžaduje vyrovnanost rozpočtu alespoň v dlouhém časovém období. V začátku 20. století byla tato zásada přijímána bezvýhradně, výdaje musely být kryty příjmy bez použití státních půjček. Postupně se od této zásady upouštělo a podle záměrů finanční politiky se alespoň krátkodobě začalo využívat deficitního financování, začala se tak postupně uplatňovat zásada schodkového rozpočtu.

Zásada efektivnosti a hospodárnosti stanovuje neekonomičtěji využívat rozpočtové prostředky. Rozpočtová organizace je podle této zásady při plnění rozpočtu povinna dbát na maximální dosažení příjmů a plnění úkolů na výdajové straně státního rozpočtu nejhospodárnějším způsobem.

Zásada přednosti výdajů před příjmy vyjadřuje skutečnost, že výdaje by měly být využívány k hospodářskému růstu, pro který je třeba příslušné prostředky zajistit, a proto rozpočtové příjmy by měly sloužit ke stabilizaci ekonomiky, aby byl tento růst umožněn.

Zásada přehlednosti pevně a věcně stanovuje struktury rozpočtů, logicky jsou seřazeny a rozděleny příjmy a výdaje do tak zvané rozpočtové skladby. Rozpočtová skladba představuje jednotné povinné třídění státního rozpočtu, rozpočtů organizačních složek státu a dalších orgánů s výjimkou některých fondů. Rozpočtovou skladbu stanovuje Ministerstvo financí vyhláškou č. 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě²⁵.

²⁵ Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě ze dne 19. července 2002, aktuální znění od 1. ledna 2019. Vyhláška Ministerstva financí o rozpočtové skladbě. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 118.

5 ZÁKLADNÍ SLOŽKY STÁTNÍHO ROZPOČTU

Státní rozpočet představuje finanční plán na rozpočtový rok. Základními složkami státního rozpočtu jsou příjmy a výdaje. Z účetního pohledu je státní rozpočet bilancí příjmů a výdajů. Na vzájemném poměru příjmů a výdajů závisí, jestli bude rozpočet vyrovnaný, schodkový nebo přebytkový. Ukazatele státního rozpočtu stanoví, na co budou prostředky státního rozpočtu použity.

Příjmy a výdaje státního rozpočtu jsou v rozpočtové soustavě závazně tříděny. Nastavení závazného třídění příjmů a výdajů všech veřejných rozpočtů a mimorozpočtových peněžních fondů stanovuje a upravuje rozpočtová skladba.

Rozpočtová skladba v České republice využívá k třídění příjmů a výdajů různá hlediska.

Hledisko odpovědnostního třídění, jinak také kapitální nebo organizační, třídí příjmy a výdaje státního rozpočtu podle jednotlivých kapitol, které vyjadřují okruh působnosti a odpovědnosti. Podrobněji definuje jednotlivé kapitoly tato práce v další části, kde se jim podrobněji věnuje.

Hledisko druhové třídí všechny příjmy a výdaje veřejných rozpočtů podle příjmových a výdajových druhů, které vycházejí z ekonomické charakteristiky jednotlivých finančních operací, a umožňuje propojení na účetnictví. Podle tohoto hlediska jsou rozděleny do následujících osmi tříd:

1. daňové příjmy	2. nedaňové příjmy
3. kapitálové příjmy	4. přijaté transfery
5. běžné výdaje	6. kapitálové výdaje
7. ostatní výdaje	8. financování.

Hledisko odvětvové třídí příjmy a výdaje podle odvětví veřejné spotřeby. Tato klasifikace netřídí všechny operace, ale jen operace výdajové a některé příjmové

operace u územních rozpočtů²⁶. Odvětvové hledisko podle rozpočtové skladby rozlišuje šest skupin odvětví v tomto členění:

1. Zemědělství a lesní hospodářství
2. Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství
3. Služby pro obyvatelstvo
4. Sociální věci a politika zaměstnanosti
5. Bezpečnost státu a právní ochrana
6. Všeobecná veřejná správa a služby

Hledisko konsolidační umožňuje a pomáhá vyloučit duplicity při započítávání příjmů a výdajů.

5.1 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu jednoznačně definuje § 6 Zákona č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech. Tyto příjmy tvoří výnosy daní včetně příslušenství, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, výnosy z podílu na clech, příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací, správní a soudní poplatky, příjmy z prodeje a nájmu majetku ČR, se kterým hospodaří organizační složka státu nebo příspěvkové organizace, výnosy z majetkových účastí státu, výnosy z cenných papírů, pokuty a penále a další příjmy, stanovené tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem²⁷.

5.1.1 Členění příjmů

Veřejné příjmy lze členit z různých hledisek. Významné členění příjmů je z hlediska návratnosti a z hlediska časového.

²⁶ Podrobně je určuje platná vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě.

²⁷ Zákon č. 218/2000 Sb. Zákon č. 218/2000 Sb. ze dne 21. července 2000: Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2000, částka 65.

Nenávratné příjmy veřejných rozpočtů jsou takové příjmy, které přicházejí do rozpočtu od různých subjektů. Jejich typickou skupinou jsou především daně, také dávky a uživatelské poplatky a různé další příjmy. Lze konstatovat, že většina příjmů veřejných rozpočtů je nenávratného charakteru.

Oproti tomu návratné příjmy veřejných rozpočtů jsou takové příjmy, které se musí po určité době vrátit subjektu, který je půjčil. Takovým příjmem může být například krátkodobý bankovní úvěr, kterým se kryje krátkodobý deficit veřejného rozpočtu, způsobený časovým nesouladem mezi příjmy a výdaji.

Z časového hlediska je možné příjmy státního a veřejných rozpočtů dělit na běžné a kapitálové příjmy. Termínem běžné příjmy se označují takové, které se každoročně opakují a lze je dále třídit na příjmy daňové a nedaňové, naproti tomu kapitálové příjmy se každoročně neopakují, jsou většinou jednorázové a nemají daňový charakter, ale i je lze ještě členit na nenávratné a návratné.

Dalším možným hlediskem členění příjmů je podle kritéria míry závaznosti na příjmy obligatorní, ty jsou povinné ze zákona, to jsou především daňové příjmy a správní poplatky a fakultativní, jejichž zavedení a výběr je na rozhodnutí příslušného orgánu veřejné správy.

Ještě je možné členit příjmy na plánovatelné, které jsou pro rozpočet rozhodující, jsou stabilním zdrojem financování a naopak neplánovatelné, jsou nahodilé a nelze s nimi počítat pro financování veřejných potřeb²⁸.

5.1.2 Daňové příjmy

Co je to vlastně daň? S pojmem daň se běžně setkáváme, přesto jednoznačné pojmenování je poměrně složité. Je to povinná zákonem určená platba do veřejného rozpočtu, která se vyznačuje neúčelovostí a neekvivalentností, ukládá se jako jednostranná povinnost bez nároku plátce na plnění ze strany státu. Daně jsou placené pravidelně v určitých intervalech nebo při určitých okolnostech např. darování nebo dědění. Z ekonomického hlediska je daň formou redistribuce národního důchodu. Daň

²⁸ PEKOVÁ, J. a J. PILNÝ. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2002. s. 143-146. ISBN 80-86395-21-9.

je jedním z příjmů veřejných rozpočtů, tak jako dávky nebo poplatky. Poplatky jsou ekvivalentem za služby poskytované veřejným sektorem²⁹. Daně jsou využívány jako významný nástroj nenávratného přerozdělování hrubého domácího produktu přes rozpočtovou soustavu a jsou nejvýznamnější položkou v příjmech státního rozpočtu. Tvoří zhruba 54% celkových příjmů státního rozpočtu, pokud k nim zařadíme i pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na sociální politiku zaměstnanosti je to až 92-94% celkových veřejných příjmů do státního rozpočtu.

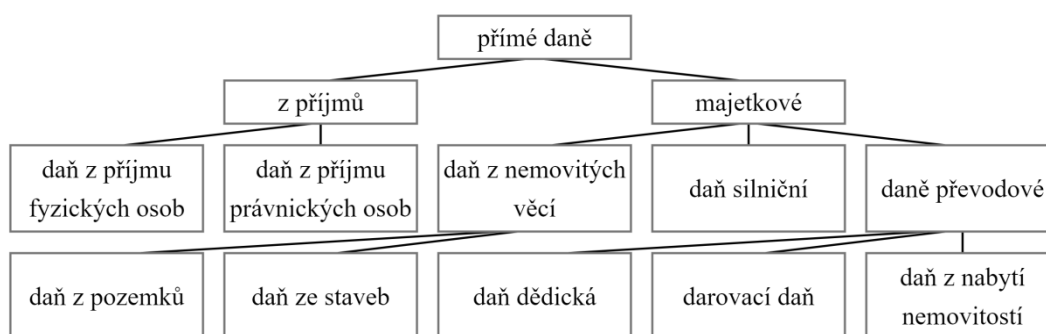
Podle typu rozlišujeme dvě základní skupiny daní. Daně přímé a daně nepřímé.

Přímé daně jsou druhem daní, u kterého je možné přesně určit osobu, která je plátcem této daně. Poplatník je platí přímo do státního rozpočtu, prostřednictvím státních institucí, a je s jejich výší obeznámen. Daně přímé jsou ještě členěny na daně důchodové a majetkové.

Do kategorie daní důchodových patří daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob.

Kategorie majetkových daní obsahuje daň z nemovitých věcí (do roku 2014 označovaná jako daň z nemovitostí), daň silniční a daně převodové. Podrobné členění majetkových daní na další podřízené typy daní zobrazuje následující obrázek.

Obrázek 3: Schéma přímých daní

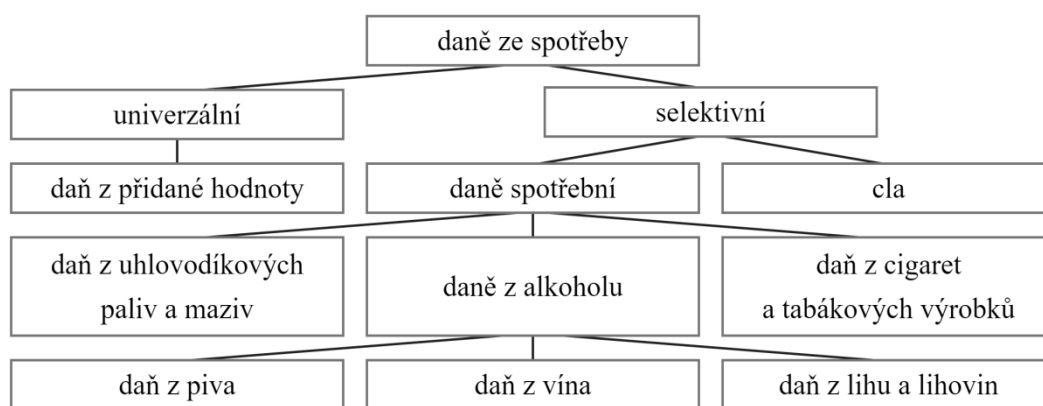
Zdroj³⁰

²⁹ Finance.cz - daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn [online]. © Mladá fronta, a.s. [cit 27.12. 2018]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/17291-definice-dane/>

³⁰ HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0. Upraveno autorkou práce - vlastní zpracování.

Nepřímé daně neboli daně spotřebního typu nemají adresného plátce. Nelze jednoznačně určit daňový subjekt, který bude daň platit. Nepřímá daň je v podstatě daň ze spotřeby, která je zahrnuta v koncové ceně služby nebo zboží, platí ji kupující, do státního rozpočtu ji odvádí prodávající. Příkladem je daň z přidané hodnoty (DPH), spotřební či ekologická daň. Jejich výběr je určitým způsobem výhodnější, než u přímých daní, protože příliv těchto daní je stabilnější a také předvídatelný. Dají se považovat za daň rovnou, protože pro všechny je sazba daně stejná, ale zároveň je možné je označit jako daně skryté, které nevyvolávají tolik negativních pocitů u poplatníků³¹. Nepřímé daně zobrazuje následující obrázek.

Obrázek 4: Schéma nepřímých daní

Zdroj³²

Mezi tyto druhy daní se zařazují i poplatky za znečištění vzduchu či vody a poplatky za odpad.

Výběrem i kontrolou plnění daňových povinností poplatníků jsou pověřeny podřízené orgány Ministerstva financí, konkrétně finanční úřady a jejich územní pracoviště.

³¹ Téma FDP - Přímé a nepřímé daně: 3d4. 3d4 [online]. © 2011 Všechna práva vyhrazena. [cit 06.01.2019]. Dostupné z: <https://3d4.webnode.cz/products/produkt-2/>

³² HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0. Upraveno autorkou práce - vlastní zpracování.

5.1.3 Pojistné na sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení je dalším významným druhem příjmů státního rozpočtu. Tvoří zhruba 37% všech příjmů. Jedná se o pravidelné platby, které jsou vybírány v souladu se zákonem č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje tyto druhy plateb:

- nemocenské pojištění,
- důchodové pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

5.1.4 Ostatní příjmy státního rozpočtu

Příjmem státního rozpočtu s velkým významem v minulosti bylo clo. Vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 zůstal příjmem rozpočtu pouze výnos z podílu na clech, zbylé výnosy cla jsou součástí souhrnného rozpočtu Evropské unie. Další druhy příjmů jsou příjmy z činnosti organizačních složek státu, odvody příspěvkových organizací, odvody zbytvajícího zisku České národní banky, správní poplatky, soudní poplatky, příjmy z prodeje a pronájmu atd. Tvoří svými 5-6% zbytvající část příjmů státního rozpočtu.

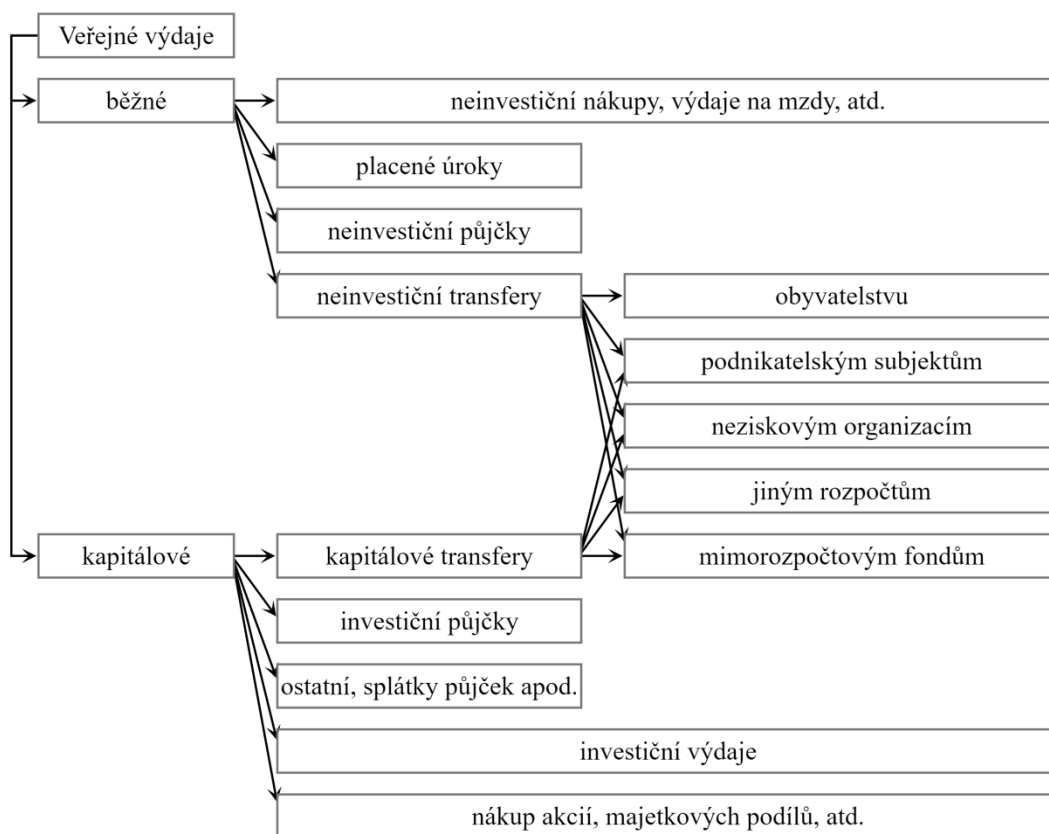
5.2 Výdaje státního rozpočtu

Výdaje státního rozpočtu slouží k zajištění činností státu. Jedná se o výdaje, které jsou mu určeny na základě zákona nebo Ústavy České republiky. Vláda jimi realizuje svoji hospodářskou politiku. Na výdaje státního rozpočtu lze nahlížet jako na tok finančních prostředků, které jsou vyhrazeny na zajišťování fiskálních funkcí na principu nenávratnosti a nerovnosti³³.

³³ HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 74. ISBN 978-80-7357-497-0.

Výdaje státu jsou stejně jako státní příjmy členěny podle různých hledisek, obecné schéma veřejných výdajů přibližuje následující obrázek.

Obrázek 5: Schéma veřejných výdajů

Zdroj³⁴

5.2.1 Výdaje státního rozpočtu - členění

Výdaje státního rozpočtu tak jako příjmy definuje Zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech. Výdaje definuje § 7 tohoto zákona, který určuje, jaké výdaje se ze státního rozpočtu hradí. Zejména jsou to výdaje na činnost organizačních složek státu a činnost příspěvkových organizací v jejich působnosti, výdaje na dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory,

³⁴ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1. Upraveno autorkou práce - vlastní zpracování

ostatní dávky a výdaje na podporu v nezaměstnanosti, dotace a návratné finanční výpomoci v tomto zákoně jmenované³⁵.

V základním rozdělení jsou výdaje státního rozpočtu představovány dvěma hlavními skupinami výdajů, mezi které náleží:

transferové platby,

vládní výdaje.

Z jiného pohledu je možné členit výdaje státního rozpočtu na povinné, nazývané mandatorní a nepovinné, neboli ostatní výdaje. Povinné jsou takové, ke kterým se stát zavázal v příslušných zákonech a musí je uhradit bez ohledu na skutečnou výši svých příjmů, jinak by své zákony porušil a ohrozil by vlastní ekonomiku. Ostatní výdaje neboli nepovinné výdaje jsou takové, které stát ze svého rozpočtu nemusí realizovat na základě zákona nebo předpisu, ale vydat je chce dobrovolně podle aktuální hospodářské politiky. Tyto výdaje jsou v případě nepříznivého vývoje státního rozpočtu nejsnazším zdrojem výdajových škrťů. K výdajům lze zařadit ještě výdaje kvazimandatorní, které stát vydává například na platy státních zaměstnanců, na armádu či na výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti.

5.2.2 Transferové platby

Transferové platby státního rozpočtu tvoří povinné výdaje, jinak zvané jako výdaje mandatorní. Mezi tyto platby patří především důchody, dávky sociálního zabezpečení, dávky státní sociální podpory, příspěvky na penzijní připojištění a stavební spoření či podpory v nezaměstnanosti. Stát hraje významnou roli v procesu přerozdělování transferových plateb. Určitý podíl na vyrobených statcích a službách získávají i ti, kteří se na jeho procesu výroby nepodíleli, ale prostředky potřebují k zajištění a obživě.

³⁵ Zákon č. 218/2000 Sb. ze dne 21. července 2000: Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2000, částka 65.

5.2.3 Vládní výdaje

Do kategorie vládních výdajů jsou zařazeny prostředky na nákup zboží a služeb určené pro zajištění chodu státních institucí, veřejného školství, zdravotnictví, obrany státu, vládních investic (např. výstavba dálnic), vládních dotačních programů.

Vládní výdaje jsou podle svého charakteru rozděleny na dvě skupiny, na vládní výdaje provozního charakteru a vládní výdaje investičního charakteru. Oba druhy vládních výdajů obsahují prostředky určené k financování státních institucí i k financování projektů nebo programů. Projekty a programy mohou být realizovány nejen státními a regionálními institucemi, ale rovněž soukromými organizacemi formou spolufinancování nebo formou veřejných zakázek pro státní sektor.

Výdaje státního rozpočtu je možné podle vyhlášky č. 323/2002 Sb.³⁶ členit z několika dalších hledisek, například:

odpovědnostní třídění, je tříděním podle kapitol státního rozpočtu,

druhové třídění podle rozpočtové skladby,

odvětvové třídění podle rozpočtové skladby,

konsolidační třídění (záznamové jednotky),

prostorové třídění, podle jejich prostorového původu,

podkladové třídění,

nástrojové třídění.

Třídění prostorové, podkladové a nástrojové tvoří dohromady třídění zdrojové, z hlediska jejich zdroje.

Pro rozpočet jako bilanci je důležité členění výdajů na výdaje plánované a neplánované.

³⁶ Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě ze dne 19. července 2002, aktuální znění od 1. ledna 2019. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 118.

Plánované a také plánovatelné výdaje jsou takové, které lze poměrně přesně určit a naplánovat, jako například výdaje na financování škol, na veřejnou správu, na platy zaměstnanců organizačních složek státu, ale i zákonné transfery.

Oproti tomu se mohou vyskytnout neplánované výdaje, jsou nahodilé, nepředvídatelné, které je během rozpočtového období nutné vydat. Na takové mimořádné výdaje, jako například odstranění následků živelní pohromy, je nutné vytvářet v rozpočtu rezervu, která je právě pro krytí neplánovaných potřeb³⁷.

Na výdaje státního rozpočtu je možné nahlížet společně v kontextu s příjmy státního rozpočtu. Vždy je totiž možné hledat důvody, co by měl stát financovat a proč, ale mělo by k tomu být rovněž určeno, kde na tyto výdaje má stát získat příjmy. Měl by stát provést opatření jako zvýšit daně, nebo zvýšit odvody sociálního pojištění? Nebo se zadlužit a mít o to méně prostředků v budoucnu? V zásadě platí, že vyspělá ekonomika disponuje více prostředky k přerozdělování než ekonomika slabá, proto by hlavní snahou státu měl být růst ekonomiky a jejího HDP³⁸. Díky prosperujícímu hospodářství roste i objem příjmů, které je možné využít na další financování a plánované záměry.

Jak již bylo výše v této práci zmíněno, stát uskutečňuje ze svého rozpočtu výdaje ve formě transferových plateb. Podle kapitolního (odpovědnostního) třídění jde především o výdaje Kapitoly 313 Ministerstva práce a sociálních věcí, která ze svého rozpočtu poskytuje výdaje na důchodové pojištění, státní sociální podporu, výplaty důchodů, dávky sociálního zabezpečení a dávky státní sociální podpory. Výdaje na důchody tvoří přibližně 32% celkových výdajů státního rozpočtu a 77 % výdajů na sociální dávky³⁹. Tyto výdaje kontinuálně narůstají společně se stárnutím populace.

Druhá největší částka jde ze státního rozpočtu do školství. Kapitola 333 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze svého rozpočtu uskutečňuje výdaje na podporu vědy a výzkumu, vysoké školy, regionální školství, podporu činnosti v oblasti mládeže a sportu.

³⁷ PEKOVÁ, J. a J. PILNÝ. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2002. s. 161. ISBN 80-86395-21-9.

³⁸ Hrubý domácí produkt (HDP) je dle ČSÚ peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky.

³⁹ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet...v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-7586-008-8.

Třetím největším objemem výdajů ze státního rozpočtu jsou výdaje Kapitoly 398 Všeobecná pokladní správa. Tato kapitola uskutečňuje výdaje, které nelze věcně zařadit do ostatních kapitol. Jsou to například úroky ze státního dluhu, výdaje v podobě vládních rozpočtových rezerv, rezerv na řešení krizových situací, na mimořádné výdaje státu, výdaje na stavební spoření, podporu exportu, finanční vztahy státního rozpočtu k rozpočtům krajů, obcí, hl. města Prahy, prostředky pro územní samosprávné celky, transfery veřejným rozpočtům ústřední úrovně, odvody do rozpočtu Evropské unie a prostředky na odstraňování důsledků povodní a následnou obnovu a výdaje vzniklé v průběhu roku.

Na dalších příčkách dle objemu rozpočtu výdajů jsou kapitoly Ministerstva dopravy (327) a Ministerstva vnitra (314).

Naopak nejmenší výdaje ze státního rozpočtu vydává samostatná Kapitola 372 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a Kapitola 348 Český báňský úřad nebo Kapitola 343 pro Kancelář veřejného ochránce práv.

Druhé třídění prostředků státního rozpočtu třídí všechny výdaje i příjmy podle příjmových a výdajových druhů, které vycházejí z ekonomické charakteristiky jednotlivých finančních operací. Třídění upravuje Vyhláška č. 323/2002 Sb.⁴⁰ o rozpočtové skladbě. Rozpočtová skladba obsahuje jednotné údaje, potřebné pro sestavení, plnění a hodnocení veřejného rozpočtu. Má jednoznačně definovaná hlediska pro klasifikaci a jednoznačně stanovené členění. Nejvyššími jednotkami druhového třídění jsou třídy, ty se dále dělí na seskupení a podseskupení. Podseskupení se dále třídí na položky. Všechny tyto členění stupně jsou definované tak, aby byly srozumitelné pro všechny osoby, které s rozpočtem pracují a pokud možno eliminovaly jejich dvojí výklady. Rozpočtová skladba zajišťuje jednotnost pro všechny peněžní operace veřejných rozpočtů, peněžní (cash) princip zaznamenávání operací a možnost konsolidace, tj. kumulace jednotlivých veřejných rozpočtů bez dvojího načítání.

Podle druhového třídění se třídí peněžní operace prostředků státního rozpočtu do několika tříd. Výdajové operace jsou obsaženy v třídě 5 - jako běžné výdaje a ve třídě 6 - kapitálové výdaje. Třída 8 zahrnuje financující operace.

⁴⁰ Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě ze dne 19. července 2002, aktuální znění od 1. ledna 2019. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 118.

Odvětvové třídění se používá především pro třídění výdajů. Odvětvím se rozumí druh činnosti, kam se výdaje vynakládají. Odvětvové třídění vymezuje výdaje do šesti odvětvových skupin. Například skupina 1 je určena pro odvětví zemědělství a lesní hospodářství, následující skupina 2 vymezuje odvětví průmyslu a dopravy, spojů, obchodu a služeb. Skupiny 3 a 4 jsou určené pro služby pro obyvatelstvo a sociální věci. Bezpečnost a právní ochranu státu určuje skupina 5, do skupiny 6 náleží všeobecná veřejná správa a služby.

Hledisko konsolidačního třídění třídí výdaje vynakládané uvnitř soustavy veřejných rozpočtů a ostatních veřejných peněžních fondů a příjmy vznikající uvnitř této soustavy.

Veřejné výdaje byly a jsou důležitým nástrojem rozpočtové politiky. Jejich struktura se měnila v čase i v závislosti na změnách ekonomické a sociální struktury společnosti⁴¹.

Pro druhou polovinu 20. století a začátek 21. století je charakteristická výrazná dynamika růstu veřejných výdajů, která velmi často předstihuje dynamiku růstu veřejných příjmů. Problémem je k tomu i nízká efektivnost veřejných výdajů a nedostatečná analýza efektů veřejných výdajů⁴².

⁴¹ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. s. 231. ISBN 978-80-7357-698-1.

⁴² PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. s. 223. ISBN 978-80-7357-698-1.

6 DRUHY ROZPOČTŮ

Státní rozpočet, jak už bylo v této práci uvedeno, je tvořen na příjmové straně především daněmi a poplatky. Pokud se jejich výběrem podaří soustředit dostatečné množství příjmů, že postačí ke krytí plánovaných státních výdajů, jedná se o rozpočet vyrovnaný. Pokud stát vybere větší množství příjmů, než vyčerpá na státní výdaje, vzniká rozpočet přebytkový. Oba tyto typy rozpočtů patří mezi příznivé varianty, ale jsou v dnešní ekonomice těžko dosažitelné.

Naopak nejčastější formou současných rozpočtů je rozpočet schodkový. Vzniká tehdy, pokud výdaje převýší příjmy.

6.1 Rozpočet vyrovnaný

Pokud jsou příjmy a výdaje státního rozpočtu v rovnováze, je rozpočtový výsledek vyrovnaný. Vyrovnaný rozpočet je v případě, kdy všechny výdaje běžného kalendářního roku jsou kryty příjmy téhož období. O takový ekonomický výsledek usiluje každá zodpovědná vláda, ale naplánovat rozpočet tak, aby byl vyrovnaný je komplikovaný proces, především proto, že jde o plán sestavovaný v předstihu a jako vyrovnaný pak mnohem hůře zohledňuje mimořádné a nenadále vzniklé situace, na které je nutné reagovat. Velký význam má vyrovnaný rozpočet v tom, že by byl ideálním výsledkem rozpočtového hospodaření, jelikož v takovém případě nedochází k zadlužování státu. Obecně ale chybí politická vůle při sestavování návrhu rozpočtu dodržet zásady a prosazení programových bodů, které by vedly k cíli vyrovnaného rozpočtu.

6.2 Rozpočet přebytkový

Přebytkový rozpočet nastává v případě, kdy příjmy běžného kalendářního roku jsou vyšší než výdaje téhož období. Přebytkem rozpočtu se rozumí kladný zůstatek finančních prostředků rozpočtového hospodaření běžného roku. Přebytek rozpočtu (přebytek příjmů nad výdaji) se převádí k použití v dalším roce, a to ke krytí

rozpočtových výdajů, anebo se převádí do peněžních fondů⁴³. Varianta přebytkového rozpočtu se jeví jako dobrý hospodářský výsledek, ale v takovém případě se nabízí otázka, proč k němu dochází? Proč stát vybírá daně a odvody vyšší, než skutečně potřebuje? Nedostatečné využívání všech finančních zdrojů může ukazovat na malou podporu ekonomiky. V takovém případě by stát měl přehodnotit svou fiskální politiku, investovat přebytky zdrojů, nebo snížit daňové zatížení.

6.3 Rozpočet schodkový

Pokud má státní rozpočet výdaje vyšší, než jsou jeho příjmy, jedná se o schodkový rozpočet. Schodkový, neboli deficitní rozpočet je nejčastějším typem výsledku rozpočtového hospodaření. V demokratických zemích s tržní ekonomikou není rozpočtový deficit v posledních desetiletích žádnou výjimkou, spíše pravidlem a jako takový bývá už dopředu naplánován a schválen. Z pohledu účetnictví je rozpočet účetní bilance, a její schodek je třeba vyrovnat. Proto je důležité deficit veřejného rozpočtu analyzovat, určit z jakých příčin v rámci rozpočtové soustavy vznikl a jeho výši krýt například z rezervních zdrojů. Jestliže rezervní zdroje chybí, je rozpočtový deficit možné financovat růstem státního zadlužení, monetizací deficitu, nebo prodejem státního majetku⁴⁴. V případě státního zadlužení financuje stát dluh vydáváním státních dluhopisů a finanční prostředky, které za prodej dluhopisů obdrží, pokryjí rozpočtový schodek. Dluhopisy je však nutné splácet i s úroky. Pokud se rozpočtové schodky prohlubují, stát je stále více zadlužený a kumulované deficity státního rozpočtu vytvářejí státní dluh⁴⁵, na jehož splácení bude v budoucích letech stát nucen vydávat stále více prostředků. Monetizace rozpočtového deficitu v praxi znamená tištění peněz a v konečném důsledku růst inflace, proto není tento způsob krytí zvýšených rozpočtových výdajů vhodný a ani prodejem státního majetku nelze donekonečna financovat rozpočtové deficity vzhledem k rozsahu majetku, který je možné prodat.

⁴³ Zákon č. 250/2000 Sb. ze dne 7. července 2000. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbirka zákonů České republiky*, ročník 2000, částka 73. Dostupné i z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/49567/1/2?vtextu=Z%C3%A1kon%20C4%8D.%20250/2000%20Sb.#lema0>

⁴⁴ URBAN, J. *Teorie národního hospodářství*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 373. ISBN 978-80-7478-724-9.

⁴⁵ PENÍZE.cz: *Ekonomika - Státní rozpočet - Co je státní rozpočet* [online]. © 2000 [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/80359-co-je-statni-rozpocet>

6.3.1 Typy schodkového rozpočtu

Na vznik schodku státního rozpočtu má přímý vliv stav, v jakém se ekonomika ocitá. Podle hlavních příčin vzniku deficitu se rozlišuje deficit strukturální a cyklický. Základní příčinou strukturálního deficitu je přetrvávající nevyváženost mezi příjmy a výdaji rozpočtu i v podmínkách plné zaměstnanosti, kdy hospodářství dlouhodobě spotřebovává více, než vytváří.

Cyklický deficit odráží rozpočtový vliv cyklického vývoje ekonomiky a je možno jej přijímat bez většího znepokojení. Přesto se názory na typy deficitů neshodují a na jedné straně je zastáván názor, že dobře spravovaný správní dluh, jeho financování a placení může ekonomice prospět, na opačné straně stojí názor, že schodek je vždy přítěží v hospodářství a ekonomice škodí.

Zadlužení České republiky oproti srovnatelným ekonomikám však zatím nedosahuje nebezpečných výšin, varování ekonomických odborníků je především před tím, že dluh roste velmi rychle a stát si zvykl žít a hospodařit na dluh i v případech, kdy se mu daří a měl by svoje dřívější dluhy splatit⁴⁶.

6.3.2 Státní, vládní a veřejný dluh

Státní dluh, vládní dluh a veřejný dluh jsou pojmy, které se často zaměňují a v praxi jsou používána různá označení.

V českém prostředí se jako státní dluh označuje dluh centrální vlády, který vznikne ze samotného rozpočtu. Proto se také používá termín vládní dluh. Započítávají se do něj dluhopisy, půjčky od bank a nadnárodních institucí. Jedná se o souhrn státních finančních pasiv tvořených dluhy státu z vydaných státních dluhopisů, přijatých zápůjček a úvěrů a státem vystavených směnek⁴⁷.

Veřejný dluh pak tvoří dluhy všech částí, které tvoří soustavu veřejných financí, dluh centrální vlády, dluh mimorozpočtových fondů, dluh zdravotních pojišťoven

⁴⁶ Schodek rozpočtu. *Novinky.cz* [online]. © 2003–2018 [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/schodek-rozpocetu>

⁴⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

a dluhy krajů, měst a obcí⁴⁸. Je souhrnem finančních závazků, které vznikaly u domácích i zahraničních subjektů během financování země⁴⁹. Veřejný dluh je v interpretaci Mezinárodního měnového fondu⁵⁰ vnímán jako celkové saldo finančních aktiv a pasiv státu, a to včetně salda eventuálních mimorozpočtových fondů⁵¹.

⁴⁸ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

⁴⁹ *Měšec.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/statni-dluh-verejne-prijmy-a-vydaje-verejny-deficit-a-dluh-statni-rozpocet/>

⁵⁰ Mezinárodní měnový fond (MMF) - mezinárodní organizace, založená v roce 1944, klade si za cíl usnadňovat mezinárodní měnovou spolupráci, podporovat stabilitu směnných kurzů a prostřednictvím půjček podporovat státy, jež zažívají hospodářské potíže.

⁵¹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

7 PLNĚNÍ ROZPOČTU A STÁTNÍ ZÁVĚREČNÝ ÚČET

7.1 Plnění rozpočtu

Ekonomickým pohledem vyjadřuje vlastní plnění schváleného rozpočtu v průběhu rozpočtového roku probíhající ekonomické vztahy, vznikající při používání rozpočtových prostředků státu. Plnění rozpočtu znamená každodenní realizace příjmů, výdajů a transferových operací. Schválený rozpočet byl v jeho začátku rozepsán na jednotlivé kapitoly a organizační složky státu, které s tímto přiděleným rozpočtem hospodaří. Rozpočtové prostředky mohou být využity pouze na účely, ke kterým byly určeny, a to na krytí nezbytných potřeb, na opatření zakládající se na právních předpisech a k zajištění nerušeného chodu orgánu či organizace. Lze je čerpat pouze do výše, které umožňuje přidělený rozpočet a v souladu s věcným plněním⁵². Organizační složky státu o pohybu finančních prostředků účtují podle platné zákonné úpravy⁵³.

Na jaké účely mají být prostředky státního rozpočtu vynaloženy, určují závazné ukazatele státního rozpočtu. Ukazatele se dělí na souhrnné, průřezové a specifické. Souhrnné ukazatele jsou celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu, průřezové ukazatele se používají ve všech kapitolách státního rozpočtu a specifické ukazatele jsou takové, které se pro jednotlivé kapitoly liší⁵⁴.

Legislativně je plnění státního rozpočtu upraveno především v § 20 Zákona č. 2018/2000 Sb., kde je stanoveno, že za plnění státního rozpočtu odpovídá vláda Poslanecké sněmovně. Vláda předkládá Poslanecké sněmovně po skončení pololetí zprávu, v níž hodnotí vývoj ekonomiky a plnění státního rozpočtu. Ministerstvo dále průběžně hodnotí pokladní plnění státního rozpočtu a podává o něm po uplynutí prvního a třetího kalendářního čtvrtletí informaci vládě... Správci kapitol, organizační složky státu, příspěvkové organizace, územní samosprávné celky, dobrovolné svazky obcí, Regionální rady regionů soudržnosti, státní fondy a ostatní příjemci prostředků

⁵² BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 140. ISBN 978-80-7400-440-7.

⁵³ Zákon č. 563/1991 Sb. ze dne 12. prosince 1991: Zákon o účetnictví. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 107.

⁵⁴ HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 170-171. ISBN 978-80-7357-497-0.

poskytnutých ze státního rozpočtu jsou povinni předkládat údaje potřebné pro průběžné hodnocení plnění státního rozpočtu⁵⁵.

Pokladní plnění rozpočtu se uskutečňuje na účtech u peněžního ústavu, zpravidla centrální banky, v České republice na účtech u České národní banky. Všechny příjmy a výdaje státního rozpočtu se realizují v zúčtovacím centru na tzv. souhrnném účtu Státní pokladny⁵⁶ a končí vždy v celé rozpočtové soustavě k 31. 12. Systém Státní pokladny ve správě Ministerstva financí je základní informačně- ekonomický prvek umožňující optimalizované a transparentní řízení veřejných zdrojů. Během rozpočtového roku Ministerstvo financí monitoruje plnění příjmů a výdajů státního rozpočtu a průběžně zveřejňuje informace o pokladním plnění. V integrovaném informačním systému Státní pokladny (IISSP) jsou evidovány veškeré finanční toky ve veřejné správě, které umožňují centralizaci příjmů a řízení výdajů, likvidity a státního dluhu. Po skončení rozpočtového roku, který je shodný s kalendářním rokem, následuje zpracování a vyhodnocení státního rozpočtu, které je obsahem Státního závěrečného účtu⁵⁷.

7.1.1 Principy 3E

V rozpočtovém hospodaření je každá kapitola, organizační složka státu i ostatní příjemci prostředků státního rozpočtu povinni dodržovat zásady a principy shrnuté pod zkratku 3E, které jsou obecnými prováděcími alokačními principy veřejných výdajů. Vycházejí z anglických slov Economy, Efficiency, Effectiveness a vyjadřují v českém překladu hospodárnost, účinnost a účelnost. V současnosti se jedná již o velmi známé rozpočtové zásady, a každý kdo spravuje a vydává veřejné prostředky, by se jimi měl řídit.

Účelnost - effectiveness - vyjadřuje dosažení stanovených cílů, respektive uspokojení dané potřeby.

⁵⁵ Zákon č. 218/2000 Sb. ze dne 21. července 2000: Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2000, částka 65.

⁵⁶ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 125. ISBN 978-80-7357-698-1.

⁵⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

Účinnost - efficiency - je naproti tomu zaměřena na dosažení co nejlepšího vztahu mezi použitými prostředky a dosaženými výsledky.

Hospodárnost - economy - vyjadřuje použití prostředků státního rozpočtu tak, aby byly k dispozici ve správnou dobu, v potřebném množství a kvalitě a za nejvýhodnější cenu.

Jak bylo již uvedeno, je realizace schváleného státního rozpočtu v pravomoci správců jednotlivých kapitol. Každá kapitola zabezpečuje plynulé a hospodárné čerpání výdajů ve svém rozpočtu a musí respektovat jejich výši, která jí byla formou závazných ukazatelů přidělena. V případě potřeby úhrady rozpočtově nezajištěné je v rámci kapitoly možné provést rozpočtové opatření v kompetenci organizace. Pokud je ale nutné uskutečnit změnu závazných ukazatelů, předkládá správce kapitoly návrh na úpravu rozpočtu formou rozpočtového opatření Ministerstvu financí. To návrh vyhodnotí a vydá stanovisko, jak zajistit úhradu takové potřeby, například uvolněním prostředků z vládní rezervy, nebo přesunem prostředků mezi ukazateli státního rozpočtu. Přesné určení postupu v takových případech je dáno Zákonem č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech.

7.2 Státní závěrečný účet

Po skončení rozpočtového období sestavují jednotlivé organizační složky státu vyhodnocení plnění přiděleného rozpočtu za uplynulé období. Výsledky v přehledu analyzují vztah mezi rozpočtovanými a skutečně přijatými příjmy a zároveň mezi rozpočtovanými a skutečně spotřebovanými výdaji⁵⁸. V prostředí státního rozpočtu České republiky se jedná o tak zvaný státní závěrečný účet. Za vypracování návrhu státního závěrečného účtu odpovídá Ministerstvo financí. Spolupracuje s jednotlivými správci kapitol, organizačními složkami státu, územními samosprávnými celky a ostatními orgány státní správy, které hospodaří s prostředky státního rozpočtu. Připravený návrh státního závěrečného účtu je vládou předkládán Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a současně s ním, je předložen i návrh na využití přebytku, nebo na úhradu rozpočtového schodku. Přebytek státního rozpočtu či jeho část lze využít

⁵⁸ BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 147. ISBN 978-80-7400-440-7.

například ke snížení státního dluhu či k financování výdajů státního rozpočtu běžného rozpočtového roku.

Jednotlivé kapitoly státního rozpočtu prostřednictvím svých správců předkládají za svoji kapitolu samostatně zpracovaný závěrečný účet. Výsledná zpráva by měla být kvalitní analýzou nejen skutečného plnění rozpočtu, ale i příčin neplnění příjmů a výdajů stanovených rozpočtem, případně jejich překročení a vyhodnocení vlivů, které se mohou v budoucnu opakovat. Závěrečné účty všech kapitol zpracované a předkládané Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR se stávají součástí státního závěrečného účtu, který vláda předkládá Poslanecké sněmovně do konce dubna následujícího roku. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR státní závěrečný účet projednává a schvaluje. Ministerstvo financí následně zpřístupní schválený státní závěrečný účet společně se stanoviskem Poslanecké sněmovny v elektronické podobě způsobem, který umožňuje nepřetržitý a dálkový přístup⁵⁹.

Případné formální neschválení závěrečného účtu za uplynulé období nemá na uplynulé hospodaření žádný vliv, nicméně by mělo vyústit v opatření na zlepšení hospodaření v budoucích letech⁶⁰.

Státní závěrečný účet projednáváný po uplynutí rozpočtového období zhodnocuje, plnění cílů vytyčených ve schváleném rozpočtu⁶¹. Dosažené výsledky hospodaření za příslušný rok se od plánovaného ročního rozpočtu zpravidla liší, zejména z důvodu časové prodlevy mezi sestavením plánu a vlastní realizací hospodářských opatření, působením aktuálního stavu ekonomiky, vlivem mezinárodního obchodu a dopadem světového hospodářského a politického vývoje⁶².

⁵⁹ MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

⁶⁰ PEKOVÁ, J., J. PILNÝ a M. JETMAR. *Veřejný sektor - řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 220. ISBN 978-80-7357-936-4.

⁶¹ BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. s. 147. ISBN 978-80-7400-440-7.

⁶² MINISTERSTVO FINANCÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

8 ANALÝZA BILANCÍ STÁTNÍCH ROZPOČTŮ ČR

8.1 Ekonomický vývoj po roce 1989

Do roku 1989 bylo v tehdejší socialistickém Československu centrálně řízené hospodářství, které nemohlo být ani v nejmenším srovnáváno s tržní ekonomikou. Po sametové revoluci v listopadu 1989 postupně docházelo k ekonomickým reformám a snahám přeměnit československé socialistické hospodaření na tržní ekonomiku.

V roce 1991 došlo k jednorázové liberalizaci cen, která měla za následek prudký růst inflace až k míře kolem 55%. Propadu se neubránily ani reálné mzdy a vysoká nezaměstnanost, která do roku 1989 byla neznámým pojmem, díky centrálnímu řízení ekonomiky, výrobě na sklad při tak zvané plné zaměstnanosti, bez ohledu na produktivitu a efektivnost. Na prudký pokles ekonomiky v 90. letech měl i dopad ztráty trhů tehdejšího východního bloku RVHP⁶³ a z toho vyplývající nutnost změny orientace na trhy západní a světové.

V druhé polovině 90. let se podařilo snížit inflaci ke hranici 10% a přilákat do země zahraniční kapitál ve formě především přímých investic. Mladá tržní česká ekonomika se po rozdělení federace v roce 1993 s různě velkými výkyvy postupně rozvíjela. O stabilnějším růstu a nízké inflaci lze hovořit od roku 1999 do roku 2008. Ten tvoří výjimku díky jednorázovému vlivu úprav nepřímých daní, uvolnění regulovaných cen a v neposlední řadě také díky neúměrnému nárůstu světových cen komodit. Došlo ke zpomalení ekonomického růstu až k propadu ekonomické aktivity v důsledku světové finanční krize. Od pádu do deflační pasti⁶⁴ odvrátilo českou ekonomiku uvolnění měnové politiky státu, které spočívalo v přijetí závazku, že kurz tuzemské měny bude udržován v hladině 27 českých korun nebo méně vůči měně evropské. To přispělo k pozvolnému návratu ekonomického růstu, navyšujícím se mzdám a snížení míry nezaměstnanosti.

⁶³ RVHP - obchodní organizace, založena v Moskvě v roce 1949, v době studené války sdružovala socialistické státy sovětského bloku, mocenský nástroj k centrálnímu ovládní ekonomiky

⁶⁴ deflace - absolutní pokles celkové cenové hladiny, např. v obdobích recese

8.2 Bilance rozpočtů ČR od roku 2008 do 2018

Následující část práce porovnává bilance rozpočtů od roku 2008 do 2018.

Všechny rozpočty v posledních deseti letech, až na jednu výjimku v roce 2017 byly rozpočty schodkové. Od 90. let byly nejprve jednotlivé rozpočty schvalovány jako vyrovnané, ale jejich plnění a státní závěrečné účty v jednotlivých letech vykazovaly odlišné výsledky, a tak byly postupně další budoucí rozpočty plánovány jako schodkové. V žádném roce z posledních deseti let nehospodařilo Česko v rozpočtovém provizoriu. Úřadujícím vládám se vždy podařilo do konce aktuálního roku prosadit schválení sestaveného rozpočtu na rok následující. V novodobé historii samostatného českého státu nastal případ rozpočtového provizoria v roce 1999 a 2000, kdy se tehdejší vládě premiéra Miloše Zemana nepodařilo do konce roku 1998 a 1999 schválit rozpočet na následující rok, a Česká republika v prvních týdnech hospodařila právě v režimu rozpočtového provizoria, které určitým způsobem destabilizuje finanční toky a je negativním signálem pro zahraniční investory.

8.2.1 Rozpočtový rok 2008

Výsledek hospodaření v roce 2008 se dá označit jako nejlepší od roku 1997. Vláda predikovala pro tento rok vysoký ekonomický růst a zároveň i dynamický růst hrubého domácího produktu. Příjmy do státního rozpočtu pro rok 2008 byly schváleny ve výši 1 036,51 mld. Kč a plnění příjmů do státního rozpočtu bylo o 28,06 mld. Kč vyšší. Naplánované výdaje ve výši 1 107,31 mld. Kč byly překročeny o 23,37 mld. na celkovou výši 1 083,94 mld. Kč, celkový skutečný schodek mezi příjmy a výdaji byl 19,37 mld. Kč a byl o více než 51 mld. Kč nižší než plánovaných 77,80 mld. Kč.

8.2.2 Rozpočtový rok 2009

Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2009 naopak velmi negativně poznamenal dopad globální finanční krize, kterou při sestavování hospodářského plánu tehdejší vláda tak trochu ignorovala. Během roku došlo k velmi výraznému ekonomickému poklesu a vykázaný schodek hospodaření byl nejhorším výsledkem od roku 1993. Kromě krize se na výsledku hospodaření projeví i některé legislativní

úpravy v oblasti daní a pojistného na sociální zabezpečení, které zvyšovaly možné úlevy, a proto bylo inkaso daňových příjmů nižší, než původní rozpočet předpokládal. Celkové příjmy do státní kasy byly nižší o 139,39 mld. Kč. Výdaje nebyly uskutečněny v plánované výši, ale nižší o 14,91 mld. Kč. Největší schodek v historii českých rozpočtů byl právě v tomto roce v celkové výši 192,4 mld. Kč. Globální ekonomická krize měla na českou ekonomiku velmi výrazný dopad.

8.2.3 Rozpočtový rok 2010

V roce 2010 ekonomický propad pokračoval. Oživení české ekonomiky bránila i neutěšená evropská ekonomická situace⁶⁵. Zákon o státním rozpočtu na rok 2010 počítal s celkovými příjmy ve výši 1 022,22 mld. Kč, ale těch nebylo v rozpočtu dosaženo s rozdílem 21,72 mld. Kč. Výdaje naplánované ve výši 1 000,5 mld. Kč byly naopak překročeny o 28,13 mld. Kč. Bilance roku 2010 skončila se schodkem 156,29 mld. Kč, který byl nižší než plánovaný schodek rozpočtu 162,7 mld. Kč, ale přesto velmi výrazný. Výsledek byl oproti roku 2009 příznivější o 36,0 mld. Kč především díky tak zvanému vázání výdajů i úspore nákladů na obsluhu státního dluhu i navzdory nižším příjmům.

8.2.4 Rozpočtový rok 2011

Zákon o státním rozpočtu na rok 2011 počítal s příjmy v celkové výši 1 044,0 mld. Kč, výdaje byly plánovány ve výši 1 179, 0 mld. Kč. Schodek státních financí měl dosáhnout výše 135,0 mld. Kč. Cílem vlády při plánování rozpočtů pro další roky bylo snižování výše schodku státního rozpočtu. Přesto bilance roku 2011 dopadla odlišně, plánovaný schodek byl překročen o 7,7 mld. Kč na výši 142,77 mld. Kč. Vyšší

⁶⁵ Česká národní banka: Historie ČNB. *Česká národní banka: Ekonomický vývoj na území České republiky* [online]. © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.01.2019] Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/prurezova_temata_menova_politika/1_ekonomicky_vyvoj_na_uzemi_ceske_republiky.html

schodek rozpočtu způsobily potíže při čerpání financí z evropských fondů, bez tohoto vlivu by hospodaření státu skončilo ve schodku zhruba 130 mld. Kč⁶⁶.

8.2.5 Rozpočtový rok 2012

Rok 2012 byl pro českou ekonomiku rokem recese, do které se propadla hned v začátku roku a setrvala v ní celý rok. Nejvyšší měrou ovlivnily tuto skutečnost výdaje domácností, které hluboce snížily svoji spotřebu, jelikož poklesly jejich příjmy a naopak došlo ke zvýšení nepřímých daní. Hospodaření státu skončilo v závěru roku nakonec s mírně lepším výsledkem, než se původně čekalo. Plánovaný schodek ve výši 105,0 mld. Kč nebyl naplněn, skončil ve výši 101,0 mld. Kč⁶⁷. Výsledku bylo dosaženo i díky přijatému vládnímu usnesení o vázání výdajů kapitol státního rozpočtu za účelem dodržení schváleného deficitu pro rok 2012⁶⁸. Příjmy státu naplánované ve výši 1 084 mld. Kč nebyly dosaženy s rozdílem o 33,31 mld. Kč a ani plánované výdaje nebyly uskutečněny v příslušné výši, byly nižší o 37,31 mld. Kč oproti schválené částce výdajů ve výši 1 189,7 mld. Kč.

8.2.6 Rozpočtový rok 2013

První měsíce roku 2013 pokračovala trvající recese z předchozího roku, ze které se česká ekonomika dostávala velmi pozvolna. Schválený rozpočet státu pro tento rok počítal s příjmem do státní kasy ve výši 1 076,37 mld. Kč a plánoval výdaje státu v částce 1 176,37 mld. Kč. Plánovaný schodek rozpočtu byl v hodnotě rovných 100,0 mld. Kč. Díky vyšším příjmům do státního rozpočtu o 15,49 mld. Kč se deficit

⁶⁶ ČTK. IDNES.cz: Ekonomika. : *Ekonomický vývoj na území České republiky* [online]. © 1999–2019 MAFRA, a. s. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/statni-rozpocet-skoncil-loni-ve-schodku-101-miliard-korun.A130102_172107_ekonomika_spi

⁶⁷ ČTK. IDNES.cz: Ekonomika. : *Ekonomický vývoj na území České republiky* [online]. © 1999–2019 MAFRA, a. s. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/statni-rozpocet-skoncil-loni-ve-schodku-101-miliard-korun.A130102_172107_ekonomika_spi

⁶⁸ Zákon č. 455/2011 Sb. ze dne 14. prosince 2011: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2012. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2011, částka 156. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Ministerstvo financí ČR* [online]. © 2005 [cit. 10.01.2019] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2011/zakon-c-455-2011-sb-797>

státního rozpočtu dostal na nejlepší úroveň od roku 2009⁶⁹, na částku 81,27 mld. Kč. Výdaje byly naopak nižší o 3,24 mld. Kč než schválené pro rok 2013.

8.2.7 Rozpočtový rok 2014

Ekonomika ČR, která se v roce 2013 vymanila z recese, v roce 2014 ožívala a zvyšovala svoji výkonnost. Schváleným rozpočtem byly pro toto rozpočtové období plánované příjmy oproti rozpočtu 2013 vyšší o 18,5 mld. Kč, v částce 1 098,24 mld. Kč, které byly nakonec překonány, a do státního rozpočtu přibylo ještě o 35,58 mld. Kč více. Plánované výdaje ve výši 1 210,24 mld. Kč byly překročeny o 1,36 mld. Kč. Celkový plánovaný schodek rozpočtu na rok 2014 ve výši 112,0 mld. Kč byl sice naplánován vyšší než pro rok 2013, ale dopadl mnohem lépe a skončil ve výši 77,78 mld. Kč, nižší o 3,49 mld. Kč než v předchozím roce. Ekonomický růst v roce 2014 je možné po předchozích letech hodnotit jako vyvážený.

8.2.8 Rozpočtový rok 2015

Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2015 byl nejlepší od roku 2008 a jasně deklaruje oživení české ekonomiky. Růst tuzemské ekonomiky byl nejrychlejší od roku 2007 a v rámci Evropské unie byla česká ekonomika na druhém místě. Několikaletá stagnace domácí ekonomiky byla překonána a došlo k aktivnímu oživení a růstu. Státní rozpočet uzavřel hospodaření ke konci roku 2015 se schodkem ve výši 62,80 mld. Kč. Částka schodku opět vykazovala klesající tendenci, přestože plánovaný schodek byl ve výši 100,0 mld. Kč. Na lepším výsledku skutečného schodku se kladně projevilo především překročení rozpočtu příjmů o 116,06 mld. Kč. Plánované státní výdaje ve výši 1 218,46 mld. Kč byly čerpány v celkové částce 1 297,32 mld. Kč, byly vyšší o 78,86 mld. Kč.

⁶⁹ ČSÚ: *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2013* [online]. © 2014. [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549933/110913q4a01+po+uprave.pdf/0869d563-c729-40fe-9757-1045b1a55863?version=1.0>

8.2.9 Rozpočtový rok 2016

Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2016 skončil jako jediný v porovnávaných letech jako přebytkový rozpočet. Od vzniku samostatného českého státu v roce 1993 skončilo hospodaření státu s přebytkem pouze právě v letech 1993 až 1995, ale nikdy nebyla výše dosaženého přebytku tak výrazná, jako právě v roce 2016. K přebytku hospodaření ve výši 61,77 mld. Kč pomohla především úsporná opatření v čerpání hlavně běžných výdajů státního rozpočtu a přijaté prostředky z Evropské unie, které byly téměř o 65 mld. Kč vyšší, než schválený rozpočet pro tento rok předpokládal. Dalším aspektem dosaženého přebytku byly i nízké úrokové sazby výdajů souvisejících s obsluhou státního dluhu. Na výsledku se podílel i efektivnější výběr daní. Ekonomický růst v roce 2016 byl podporován i vysokou mírou zaměstnanosti v podnikatelské sféře i ve státním sektoru.

Schválený plán příjmů do státního rozpočtu ve výši 1 180,86 mld. Kč byl o 100,76 mld. Kč překonán, plnění bylo splněno na 108,3%. Plán výdajů ve výši 1 250,86 mld. Kč byl o 31,02 mld. Kč překročen, plnění výdajů dosáhlo 97,3%.

8.2.10 Rozpočtový rok 2017

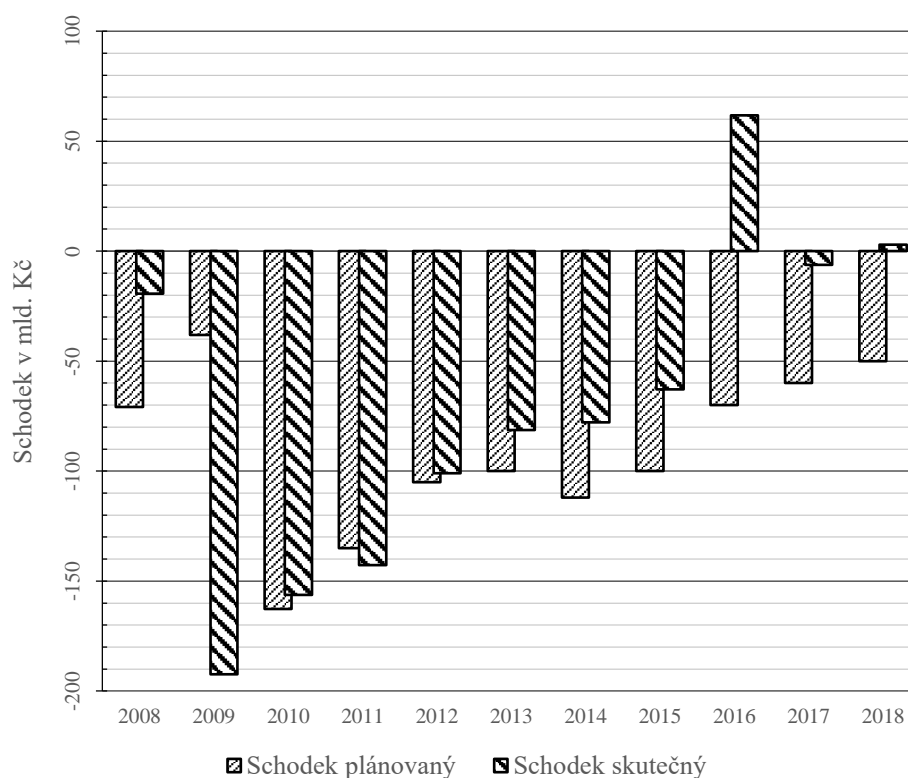
Hospodaření státního rozpočtu v roce 2017 skončilo oproti mimořádně pozitivnímu výsledku v roce 2016 s drobným deficitem ve výši 6,15 mld. Kč, přestože plán rozpočtu počítal se schodkem 60,0 mld. Kč. Toto saldo hospodaření je druhý nejlepší výsledek hospodaření státního rozpočtu od roku 1997. Během rozpočtového roku došlo v porovnání s rokem 2016 k poklesu prostředků přijímaných z Evropské unie. Naopak pokračovalo efektivní řízení obsluhy státního dluhu, kde se projevíly úspory výdajů. Dařilo se i v oblasti výběru daní, přetrvávala nízká hranice nezaměstnanosti a celkový ekonomický růst pokračoval během celého roku. Státní rozpočet plánoval dle zákona o státním rozpočtu příjmy ve výši 1 249,27 mld. Kč, které byly do konce rozpočtového roku překročeny o 24,37 mld. Kč, plnění příjmů rozpočtu bylo splněno na 101,9%. Výdaje byly nastaveny na částku 1 309,27 mld. Kč, nebyly spotřebovány v plné výši, pouze v částce 1 273,64 mld. Kč, nižší byly o 29,47 mld. Kč, procento plnění výdajů skončilo na 97,7%.

8.2.11 Rozpočtový rok 2018

Zákonem o státním rozpočtu na rok 2018 byl schválen plánovaný deficit ve výši 50,0 mld. Kč. Výše plánovaných příjmů rozpočtu v částce 1 314, 5 mld. Kč, oproti roku 2017 o 65,23 mld. Kč více, byla naplněna do výše o 89,42 mld. Kč na hodnotu 1 403,92 mld. Kč. Příznivý výběr příjmů byl jasný již v polovině roku 2018, rychleji se zvyšovaly především příjmy z výběru daní a pojistného, čemuž pomohla dobrá ekonomická situace země s příznivou, historicky nejnižší mírou nezaměstnanosti. Výdaje pro rok 2018 naplánované ve výši 1 364,5 mld. Kč byly nepatrně překročeny o 36,47 mld. Kč na hodnotu 1 400, 97 mld. Kč.

Přehled plánovaných a skutečných schodků státního rozpočtu v letech 2008 až 2018 zobrazuje připojený graf.

Graf 1: Plánované a skutečné schodky státních rozpočtů v letech 2008 až 2018

Zdroj⁷⁰

⁷⁰ Ministerstvo financí ČR. *Ministerstvo financí ČR*. [online]. © 2005 [cit 027.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz> Upraveno autorkou práce - vlastní zpracování.

Ze srovnání výsledků hospodaření jednotlivých let i z připojeného grafu, který zobrazuje výši plánovaných a skutečných schodků hospodaření státního rozpočtu lze dovést, že se v posledních letech daří snižovat schodky státního rozpočtu. Výše plánovaných, ale především skutečně vybraných příjmů v jednotlivých letech má vzestupnou tendenci, která je důkazem vhodných a efektivních nástrojů, kterými se daří příjmy zajišťovat. Není to samozřejmě jediný důvod vyšších příjmů, další lze spatřovat v celkové vzestupné hladině ekonomické úrovně společnosti, proto i veřejné finance se díky rychlejšímu tempu růstu ekonomiky zvětšují. Takový vývoj je pozitivní, a pokud by tento trend ekonomiky zůstal zachován, měl by veřejný sektor pokračovat v úsilí snižovat schodek státního rozpočtu a dosáhnout stavu, kdy bude jeho bilance alespoň vyrovnaná.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat oblast státního rozpočtu České republiky, pochopit proces jeho tvorby, funkce a nástroje, kterými se uskutečňuje. Práce byla zpracována ve dvou částech, první teoretická část se zaměřila na seznámení s oblastí veřejných financí a charakteristiku složek rozpočtové soustavy, zachytila a analyzovala dílčí fáze procesu, funkce a zásady státního rozpočtu. Státní rozpočet funguje jako centralizovaný peněžní fond státu, jako finanční plán na rozpočtové období, jako účetní dokument i ekonomický vztah a právní předpis. Teoretická část práce rovněž analyzovala druhy příjmů a výdajů, typy možných bilancí státního rozpočtu a samotnou fázi realizace státního hospodaření. V druhé, praktické části práce byly analyzovány plánované a skutečné výsledky hospodaření rozpočtů státu v posledních deseti letech, konkrétně od roku 2008 do roku 2018. Porovnáním dat z jednotlivých let bylo zjištěno, že se veřejné finance zvyšují a daří se plánovat hospodaření státu s cílem snižovat výši schodku mezi příjmy a výdaji. Důležitým poznáním bylo, že státní rozpočet ovlivňují různé faktory. Ve fázích přípravy návrhu a schvalování rozpočtu jde především o faktor politický. Neméně důležitý je faktor ekonomický, neboť ekonomická situace státu v konkrétním čase jednoznačně ovlivňuje plánování výše příjmů a výdajů budoucího rozpočtu. Faktorem, ovlivňujícím hospodaření, jsou nečekané události, které mohou během rozpočtového roku nastat a rozpočet citelně zatížit. Jsou jimi například nenadálé přírodní pohromy, ale i ekonomické výkyvy v domácím i světovém měřítku.

Hlavním cílem této práce bylo uspořádat si poznatky o státním rozpočtu, o jeho fungování a úloze v hospodaření státu, pochopit proces jeho přípravy, schvalování a samotné realizace v rozpočtovém roce. Státní rozpočet je téma velmi obsáhlé, k jeho pochopení bylo třeba prostudovat příslušné legislativní normy, zákony, zákonná opatření a vyhlášky, týkající se oblasti rozpočtu a rozpočtových pravidel. Díky získaným informacím a prostudováním velkého množství odborné literatury si autorka práce prohloubila znalosti v oblasti veřejných financí.

Závěrem lze uvést, že státní rozpočet je možné charakterizovat jako dynamickou veličinu, ve které je pomocí nastavených mechanismů možné sledovat jeho fungování a také lze konstatovat, že cíle této bakalářské práce bylo dosaženo.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

GRŮŇ, L. *Finanční právo a jeho instituty*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2009. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-745-4.

HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.

HAMERNÍKOVÁ, B. a A. MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Vyd. 3. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-301-0.

MARKOVÁ, H. a R. BOHÁČ. *Rozpočtové právo*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7179-598-8.

PAVLÁSEK, V. a P. Hejduková, *Veřejné finance a daně v České republice*, 1. vydání, Plzeň, Nakladatelství NAVA, 2010, s. 127, ISBN: 978-80-7211-360-6.

PAVLÁSEK, V. a H. KUNEŠOVÁ. *Veřejné finance*. Plzeň: Nava, 2007. ISBN 978-80-7211-263-0.

PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.

PEKOVÁ, J. a J. PILNÝ. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2002. ISBN 80-86395-21-9.

PEKOVÁ, J., J. PILNÝ a M. JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

STRECKOVÁ, Y. a I. MALÝ. *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. Business books (Computer Press). ISBN 80-7226-112-6.

URBAN, J. *Teorie národního hospodářství*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-724-9.

Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci. 6., aktualiz. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-106-5.

Seznam použitých legislativních zdrojů

Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě ze dne 19. července 2002, aktuální znění od 1. ledna 2019: Vyhláška Ministerstva financí o rozpočtové skladbě. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 118. Dostupné také z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/53670/1/2?vtextu=323/2002%20Sb#lema0>

Vyhláška č. 410/2009 Sb. ze dne 11. listopadu 2009: Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 133. Dostupné také z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/69690/1/2?vtextu=%C4%8D.%20410/2009%20Sb#lema0>

Zákon č. 95/1918 Sb. ze dne 20. prosince 1918: Zákon o vedení státního hospodářství od 1. ledna do 30. června 1919. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého*, ročník 1918, částka 17.

Zákon č. 121/1920 Sb. ze dne 29. února 1920: Zákon, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1920, částka 26.

Zákon č. 563/1991 Sb. ze dne 12. prosince 1991: Zákon o účetnictví. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 107. Dostupné také z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/39611/1/2?vtextu=563/1991%20Sb#lema0>

Zákon č. 218/2000 Sb. ze dne 21. července 2000: Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2000, částka 65.

Zákon č. 250/2000 Sb. ze dne 7. července 2000. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2000, částka 73.

Zákon č. 360/2007 Sb. ze dne 5. prosince 2007. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2008. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2007, částka 110. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=360/2007%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 475/2008 Sb. ze dne 10. prosince 2008: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2009. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2008, částka 152. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=475/2008%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 487/2009 Sb. ze dne 9. prosince 2009: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2010. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2009, částka 154. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=487/2009%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 433/2010 Sb. ze dne 15. prosince 2010: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2011. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2010, částka 150. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=433/2010%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 455/2011 Sb. ze dne 14. prosince 2011: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2012. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2011, částka 156. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=455/2011%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 504/2012 Sb. ze dne 19. prosince 2012: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2013. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2012, částka 189. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=504/2012%20%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 475/2013 Sb. ze dne 19. prosince 2013: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2014 a o změně zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013, ve znění zákona č. 258/2013 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2013, částka 184. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=475/2013%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 345/2014 Sb. ze dne 10. prosince 2014: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2015. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2014, částka 138. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=345/2014%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 400/2015 Sb. ze dne 9. prosince 2015: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2016. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2015, částka 165. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=400/2015%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 457/2016 Sb. ze dne 7. prosince 2016: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2017. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2016, částka 184. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=457/2016%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Zákon č. 474/2017 Sb. ze dne 19. prosince 2017: Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2018. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ročník 2017, částka 171. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=474/2017%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Seznam použitých internetových zdrojů

Česká národní banka: Historie ČNB. *Česká národní banka: Ekonomický vývoj na území České republiky* [online]. © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.01.2019] Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/prurezova_temata_menova_politika/1_ekonomicky_vyvoj_na_uzemi_ceske_republiky.html

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2013* [online]. © 2014. [cit. 10.01.2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549933/110913q4a01+po+uprave.pdf/0869d563-c729-40fe-9757-1045b1a55863?version=1.0>

ČTK. IDNES.cz: *Ekonomika. : Ekonomický vývoj na území České republiky* [online]. © 1999–2019 MAFRA, a. s. [cit. 08.01.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/statni-rozpočet-skoncil-loni-ve-schodku-101-miliard-korun.A130102_172107_ekonomika_spi

Finance.cz - daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn [online]. © Mladá fronta, a.s. [cit. 27.12. 2018]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/17291-definice-dane/>

MINISTERSTVO FINANČÍ, *Státní rozpočet... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky*. Praha: Ministerstvo financí, 2014-. ISBN 978-80-85045-74-1.

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Ministerstvo financí ČR* [online]. © 2005 [cit. 10.01.2019] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2011/zakon-c-455-2011-sb-797>

Peníze.cz: Půjčky, Kurzy měn, Akcie, Hypotéky, Bydlení, Daně Ekonomika - Státní rozpočet - Co je státní rozpočet [online]. © 2000 [cit. 06.01.2019]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/80359-co-je-statni-rozpočet>

Téma FDP - Přímé a nepřímé daně: 3d4. *3d4* [online]. © 2011 Všechna práva vyhrazena. [cit. 06.01.2019]. Dostupné z: <https://3d4.webnode.cz/products/produkt-2/>

VYBÍHAL V. *Veřejné finance*. [online]. © DocPlayer.cz [cit. 07.02.2019]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/3256813-Verejne-finance-prof-ing-vaclav-vybihal-csc.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma rozpočtové soustavy ČR	12
Obrázek 2: Schéma rozpočtového procesu	17
Obrázek 3: Schéma přímých daní	24
Obrázek 4: Schéma nepřímých daní	25
Obrázek 5: Schéma veřejných výdajů.....	27

Seznam grafů

Graf 1: Plánované a skutečné schodky státních rozpočtů v letech 2008 až 2018	47

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bohuslava Zrůbková

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Státní rozpočet České republiky

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 33

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Doc. PhDr. JUDr. Zdeněk Fiala, Ph.D.